

cahier 1
passa porta

Eugenijus Ališanka, Clare Azzopardi, Faraj Bayrakdar, Tahar Bekri, Petr Borkovec, Eva Cox, Narcís Comadira, Francis Dannemark, Jacques Darras, Mircea Dinescu, Theo Dorgan, Franzobel, Antonio Gamoneda, Michal Habaj, Seamus Heaney, Tsjébbe Hettinga, Chenjerai Hove, Easterine Kire Iralu, Péter Kántor, Ekaterina Karabasheva, Gerrit Komrij, Abdellatif Laâbi, Liāna Langa, Manza, Niki Marangou, Patrick McGuinness, Kamran Mir Hazar, José Ovejero, Agda Bavi Pain, Jean Portante, Artur Punte, Xavier Queipo, Louise Rosen-green, Kateřina Rudčenková, Eva Runefelt, Fabio Scotto, Kader Sevinç, Hedina Tahirović Sijerčić, Aleš Šteger, Ulf Stolterfoht, Saila Susiluoto, Leszek Szaruga, Jüri Talvet, Paulo Teixeira, Carles Torner, Geert van Istendael, David Van Reybrouck, Jean-Pierre Verheggen, Peter Vermeersch, Laurence Vielle, Haris Vlahianos, Bart Vonck, Torild Wardenær, Salem Zenia

cahier 1
passa porta

de europese grondwet in verzen

Concept en redactie: **David Van Reybrouck en Peter Vermeersch**

Een project van **het Brussels Dichterscollectief**

Productie: **Passa Porta – Internationaal Literatuurhuis Brussel**

Uitgeverij Vrijdag

Inleiding

Als de huidige Europese instellingen er niet in slagen om het volk te inspireren, te charmeren, te beroeren, te raken of desnoods kwaad te maken, dan doen wij het maar. Europa sukkelde vandaag van crisis naar crisis, zweeft ergens ver boven de hoofden van haar burgers, heeft de ene keer last van hoogmoed en hypocrisie en dan weer van verwarring en angst.

Nee, dan willen wij wel eens nadenken over wie en wat Europa wél zou kunnen zijn. Dan vragen wij ons af welk verleden we in herinnering moeten brengen en van welke toekomst we nog kunnen dromen. Hoe we trots zijn, en hoe we nog kunnen treuren.

Wij, dat zijn tweeënvijftig dichters. Een willekeurig samengestelde groep van mannen en vrouwen die iets te zeggen hebben over dit continent, over deze geschiedenis, over het lot dat ons samenhoudt. En die dat zeggen in vele talen. Dichters die hier zijn geboren en die naar hier zijn gevlucht. Dichters met burgerschap en zonder. Dichters met literatuurprijzen en dichters met trauma's.

De poëtische grondwet is geen opdracht van de Europese Commissie of van eender welke andere instelling. Het is geen gratuite remake van een politiek fiasco, geen poging om het ultieme compromis te bereiken. Het is politiek in een andere zin: het maakt Europa het onderwerp van een gesprek, een lang en mooi gesprek tussen geëngageerde inwoners. Contradicties gaan we daarbij niet uit de weg. We zijn vrolijk, we zingen, maar we hebben ook pijn.

Soms is dat moeilijk, een lang en mooi gesprek hebben, en zingen over pijn. Soms gaat dat vanzelf. Het Brussels Dichterscollectief schreef een eerste versie, een tekst met veel lege plekken en onafgewerkte artikels. We stuurden die ruwe tekst naar anderen in Europa. We vroegen of ze misschien een paar verzen wilden toevoegen, of ze wilden reageren op iets, een amendement overwogen,

een nieuw artikel wilden bedenken. Dat wilden ze. Voor onze ogen werd het resultaat steeds helderder: een verzameling van hedendaagse Europese poëzie die meer is dan een verzameling. Dit zijn tweeënvijftig afzonderlijke stemmen uit alle hoeken van Europa. En tegelijk is het één gedicht.

Die samenspraak konden we pas bereiken nadat de deelnemende dichters ons een grote redactionele vrijheid schonken. Ieder van hen gaf aan in welke mate we aan hun verzen mochten tornen. Van velen mocht alles. We konden daarom naar hartenlust knippen, plakken en schuiven. We konden stille gedichten met elkaar doen praten en luidruchtige lyriek eenzaam laten zijn. Dat vertrouwen was uitzonderlijk. Daarom, aan alle dichters: grote dank.

Veel dank ook aan alle vertalers. Meer dan dertig talen vormen samen de oerversie van deze Grondwet. Enkele daarvan zijn wereldtalen, maar veel vaker zijn het kleinere nationale talen of minderheidstalen. Ook het Fries, het Galicisch en het Romani weerklinken in deze tekst. Omdat alles integraal vertaald moest worden naar het Frans, het Nederlands en het Engels, konden we een beroep doen op om en bij de zeventig literaire vertalers.

Daarnaast hoor je Perzisch, Berbers, Arabisch en Turks. Sommige dichters dienden hun geboorteland te verlaten. Vanwege hun mening of vanwege hun droom. Zij wonen en werken nu in Europa. Ook hun stem telt. Dat was ook de overtuiging van Shahrazad, het Europese cultuurprogramma dat verhalen van buitenuit in Europa wil laten klinken, om aldus Fort Europa van binnenuit te bevragen. De financiële inbreng van dit programma maakte deze Grondwet mee mogelijk.

De bijdrage van het internationale literatuurhuis Passa Porta was van onschatbare waarde. Niet alleen vond het Brussels Dichterscollectief onderdak

bij die altijd inspirerende werkplek in het hartje van Brussel, voor de Grondwet hebben vele medewerkers heroïsche hoeveelheden werk verzet. Bijzondere dank gaat uit naar Paul Buekenhout, Nathalie Goethals, Anne Janssen en Gunther De Wit.

In de Griekse mythologie was Europa de dochter van een Fenicische vorst die door de oppergod Zeus werd geschaakt en naar Kreta gebracht. Het begon toen al van buitenaf: Fenicië staat vandaag bekend als Libanon en Syrië. De Belgische beeldhouwer Koenraad Tinel maakte van de ontvoering van Europa een monumentaal beeld in plaatstaal. Het is acht meter hoog en bijna negen meter lang. Het is fier en betoverend. We konden ons geen beter embleem voor deze Grondwet wensen.

PETER VERMEERSCH

DAVID VAN REYBROUCK

Artistieke coördinatie

inhoud

11	Preambule
19	De grondwet
23	DEEL I – Beginselen
35	DEEL II – Grondrechten
55	DEEL III – Verklaringen
67	DEEL IV – Beleid en werking
89	DEEL V – Europese hymne
93	DEEL VI – Slotbepaling
96	Verantwoording
101	Auteurs

PREAMBULE

[Niets]

zeg niet Europa zeggen ze zeg Dood

Ik zit in een verkoelde woestijn
Te kijken naar een roze wolkenrand
(De sporen van een gloed, voorgoed voorbij)
En oude sintels uit een oude brand,

zeg niet Europa zeggen ze zeg Dood

Europa dat flakkert en bloedt en versmacht,
Karwatsen en brandstapels, galgen en gas,
Europa, geschiedenis, troebel filtraat,
Slagvelden, klaprozen, grafzerken, haat.

zeg niet Europa zeggen ze zeg Dood

Ik zie wol vol bloed en, in de levensmiddelen, doodsvet, zwarte etterpuisten en,
onder roerloze takken besmettelijke getallen.
Beenderen branden, ik hoor dauw gisten: gemartelde bomen huilen.
Er zitten vuile wonden in het licht, ik zie de laatste wateren trillen.

zeg niet Europa zeggen ze zeg Dood

[Begin]

trompet in tunnel
klank, geen licht
brutaal uitvergroot
zoals toen de mens voor het eerst muziek maakte
uit rauwe klanken
gekapt uit de buik van de aarde
die gebroken akkoorden braakten
hoestend stikkend
de keel schrapend

Wij, kermt het, wij.
Het luistert.
Er is nog speeksel over.
Het stamelt weer.
Er komt een antwoord.

We weten niets over onszelf
Op dit ogenblik tussen de wind en het stof van de geschiedenis
We weten niets over onszelf
Wij die hier komen vanuit alle landen, kerken en krotten, hoeken en panden,
Wij van Europa verlaten de bergen, bezoeken de dalen, benaderen de dorpen,
Verdwalen in steden. Wij, ja, wij allen, verzoeken de burgers, luister toch, luister,
Wil horen de zorgen, het branden, het sneeuwen van onze verhalen.

Op dit ogenblik tussen de wind en het stof van de geschiedenis,
We weten niets over onszelf

[Wij]

Wij allen samen, volk van Europa, verleden Europa
Van stieren en strijders, Europa van heden, sluimer en vrede,
Wij, volk van Europa, zo anders, zo eender,
Van alle beroepen, vakken en stielen, nederige, trotse,
Dure, armzalige, arbeid en kunde, droevig en blij:

Ole, de windingenieur, uit Roskilde,
Ines van de vis uit Figueira da Foz,
Dimitriu, die paarden verkoopt, in Suceava,
Benazir, aan de kassa bij Woolworths in Slough,
Armand, de vuurmeester, uit de Famenne,
Caitlin uit Sligo, webmeesteres,
Paavo, de houtvlotter, uit Lappeenranta,
Maja van de rozen uit de Stara Planina,
France, de chef van het station Trbovlje,
Elena van de vrachtschepen uit Limassol,
Juan, plasticultura, Fuentevaqueros,
Marija uit Klaipeda, junior consultant,
Heinz, communist en werkloos in Schwedt,
Claude, de brandweerman, Esch-sur-Alzette,
Linda uit Ystad, politieagente,
Jaan uit Viljandi, zingende postbode,
Madlo, receptioniste in Brno,
Rudolfs, Daugavpils, parkwachter, opa,
Ute, de skilerares, uit Geschurn,
Domíníc, mecanicien, La Valetta,
Ceija, die vloeren ontsmet in Safankovo,
Joop van de welzijnszorg, Purmerend,
Battista, huisarts, in Portomaggiore,
Erzsébet predikt Calvijn in Tokaj,

Henryk uit Bydgoszcz, gewoon een pastoor,
Thérèse, boerin, uit Blond, Limousin,
En natuurlijk Melíssa, wie kent niet Melíssa, van Bar Ifigénia, Thessaloníki,

Wij, soeverein, wij volk van Europa.

[Ochtenden]

Wij willen geen hymnen of fanfares
Wij hebben geen nood aan eensgezinde gezangen
Doodsliederen en salsa van koperen instrumenten
Met slagwerk van kermissen en kornetten
Terwijl leiders absurde leuzen neuzelen
Van verschil, schrik en exclusieve rechten

We willen alle muziek, alle instrumenten
Alle klanken die openstaan voor dialoog
Concerten van gesyncopeerde melodieën

Ontwaken. Ontwaken.
Ramen openzetten voor het ritme dat straten overspoelt
Voor klanken en stemmen, het begin van muziek.

Laat het altijd ochtend zijn

Voel het ritme van de anderen
Neem dat zeewier en wat netels
Kam de Egeïsche Zee met je gezangen
Streel de Noordzees zilte huid

Laat het altijd ochtend zijn

[Stemmen]

Wij, Europa,

Laten we onze penselen niet dopen in een inktpot vol lef en brutaliteit

Laten we zwarte inkt gebruiken alsof het goud was

Laten we het zachte werkwoord als een balsem gebruiken,

Zwart als de ziel van het oude Europa,

Geurig als verzen en brood uit Europa.

We kennen de wortels, de kruinen van woorden,

De bloem en de droesem, de mest en de melk.

Hullen wij ons in vale, versleten gewaden,

Reizen wij naar hutten en woestijnen,

Reizen wij naar zwepen en honger,

Zingen wij een helder gebed

Opdat de schade zichtbaar wordt: de barst: de afwezigheid.

Opdat de inspanning naar waarde wordt geschat: de mislukking: het werk.

DE GRONDWET

ARTIKEL 1

Sedert het begin zweet alles wanorde uit.

ARTIKEL 2

Bewegen moet alles, schreeuwen, dansen, zingen en militeren
Dat alles protesteert, leeft, decreteert, bevrucht en oplicht
In witte nachten waarin niets verloren gaat en alles winst is, tekenen zich
Als door zuivere zekerheden, welige verlangens af

ARTIKEL 3

Telkens weer komt een orde uit het magma van de wanorde.

ARTIKEL 4

Geen grenzen, geen strategieën, geen valse partijdigheden,
Geen kreten, misprijzen of gemeentehuizen,
Het koper niet, niet de prooi, noch het beroep,
Niet de blatende kudde of de meute
Niet de geselaars of de horde
Niet de strijkages of de beslissende slag
Het zijn de poorten niet,
de poorten van de stad,
Het zijn de zwervers niet,
hun lokkende verhalen niet
De vliegeniers, de generaals,
zij zijn het niet, zij zijn het niet
Geen douaniers in groene kleren! Geen Père Ubu

Hier of daar, niet in Polen of ergens anders. Dat niet!
Geen in de pas, kameraden, in de pas! In de pas! In de pas!

ARTIKEL 5

Zonder chaos geen evolutie.

ARTIKEL 6

De zevende dag verfdn wij het hek
en op de zesde stonden we te fluiten
de vijfde dag was de Heer gebroken
we hadden alles gegeven wat we hadden
de vierde dag, we waren blind van de honger,
de derde dag zaten we op de bok,
de tweede dag klonk het dreunen van de bijl,
de huizen en kerkhoven werden groter,
we maakten figuren in de verse sneeuw,
de eerste dag begonnen we opnieuw.

DEEL I: BEGINSELEN

ARTIKEL 7: EUROPA

Het kwam aan met de kalme tred van een kind
en bleef met de bedaarde rust van een volwassene.

ARTIKEL 8: GESCHIEDENIS

Hierzie, je bent in Europa
je kijkt naar de mensen van het grote noorden
naar die van het grote zuiden
van het grote oosten en het grote westen

degenen die onze over- over-
over- over-grootvaders
hebben vermoord om beter te kunnen zaaien

jij gaat vóór hen op je knieën
jullie vinden nieuwe manieren uit
om de wereld te verdelen

en verhalen en gebruiken
dat is
vergiffenis

ARTIKEL 8bis

Toch probeer ik mijn eer te verdedigen
door hem altijd als voorwaardelijk te zien.
Ik word bevestigd door middel van een verhoor
dat vaak tot mijn verguizing leidt.
Mijn verhaal is slechts de kroniek van dat verhoor.

Mijn koninkrijk wordt op mijn ruïnes gebouwd.

ARTIKEL 8ter

Niemand bouwt op ruïnes van voorbije oorlogen
Niemand houdt de met hoon opgelegde beledigingen bij
Niemand puurt voldoening uit teruggegeven diefstallen
Uit de donkere labyrinten van het collectieve geheugen

De toekomst: waar we allemaal beginnen te dromen
Wat doet het ertoe dat we eertijds onze schepen verbrandden
Wat doet het ertoe dat de zwarte pest onze mensen decimeerde
Wat voor belang hebben verkrachtingen en honger
Het aleatoire moerasgebied van de grenzen
Tranen die de offersteen likken

De toekomst: waar we allemaal beginnen te dromen
Degenen die nu in kano's aankomen en hoop zweten uit hun poriën
Degenen die de halve wereld doorkruisen, op de vlucht voor schrik en
miserie
Al diegenen, met vinnen op hun armen en kieuwen die in hun keel
opengaan

ARTIKEL 9: DE UNIE

Een oog in het centrum van het labyrint toont
Deuren gesloten sinds de laatste oorlog,
Ramen vol incrusterende korstmossen
En de elementaire gang van de slakken,
Die glijden over verbleekte bladeren
En de eenvoudige geesten verzwakken.

Te oud om opnieuw te ontstaan,
Blijft het teken dat in zichzelf
Verscheidene mengculturen promoot.

In het uiterste bestaat er geen punt
Dat om zich heen geen cirkel heeft van as.

Wat vreemd te leven in het modderige hart van het labyrint zonder uitgang
In de uitbreiding van de schittering van de menigte.

ARTIKEL 10: WAARHEID

Als het over de waarheid gaat, kijkt iedereen op,
onmogelijk om daar je schouders over op te halen!
Of misschien is het juist wel mogelijk, ja, als het onderwerp ter sprake komt
begint iedereen zelfs opzichtig te gapen; misschien komt het door de woorden
van meester Mo Zi, die al vroeg heeft gewaarschuwd voor hoogdravendheid:
*Want als we onophoudelijk spreken over iets
dat niet te verwezenlijken valt, dan is dat pure prietpraat, aldus Mo Zi.*
Anderzijds is het iets dat je toch graag zou willen hebben.
Je zou het willen vastleggen: Mijn waarheden! Onze waarheden!
Kijk, dat is de basis, daarop kan worden gebouwd.
Zeker is die niet. Maar gebouwd moet er toch worden.

ARTIKEL 10bis

een waarheid die
onwaarschijnlijk
ondenkbaar
onvoorstelbaar is

die de fout kan herstellen (de passie)
in onze levensdraad

ARTIKEL 11: VRIJHEID

het is bekend:
vergeefs ben je op zoek
naar een houvast

naar cijfers in het wrakhout
structuur in de confetti

je mag ook dieper zwemmen in het zwart

je bent vrij
dit is geen strand
dit is niet het einde van de zee
dit is een horizon met meeuwen, dit is nacht en leegte
die lichtheid is een aarzeling

je mag ook dieper zwemmen in het zwart

leg me nu niet neer
ik leg jou niet neer

ARTIKEL 11bis: EENZAAMHEID

Misschien ben je zelf wel dat rode licht op de vuurtoren,
dat schepen en vliegtuigen verhindert op elkaar te botsen,
en heb je daarvan geen vermoeden

Misschien ben jij het wel die het vasteland bewaakt

Misschien is het aan jouw voet
dat in het zand kreefteneitjes liggen
daar gelegd voor een intiem souper

Misschien is het pas in jouw gras
op de duinen – op de enige plek van de wereld –
dat zwermen zeldzame vogels komen nestelen

Zet een stap terug
Jouw eenzaamheid op de punt van de Zuiderpier
heeft misschien een diepere betekenis
dan louter eenzaam zijn

ARTIKEL 12: VOORTDURENDE ONVOLLEDIGHEID

van nul af aan beginnen
van een stip op de kaart van europa
laten we zeggen een stadje
een soort rurale woonkern
of eigenlijk een bosmassief
daarbij de kortste afstand tot aan de huizen optellen
deze som vermenigvuldigen met het aantal geleefde jaren
delen door zomer en lente
een gemeenschappelijke noemer vinden voor dag en nacht
hiervan het geheugen aftrekken
zo komen we tot wat we moesten bewijzen

ARTIKEL 12bis

We zullen weten dat alleen de voltooide dingen
misschien, misschien, enige graad van perfectie bereiken
en dat zolang we nog
tijd hebben om te leven, tijd om te delen,
we hem in onzekerheid en imperfectie zullen beleven.

Daarom zullen onze passen licht zijn.
Daarom zullen onze woorden kies zijn.

ARTIKEL 13: DE RECHTSTAAT

De wereld wordt uitgedacht in wetten
Die beheersen wat legitiem is en verwerpelijk.
Europa is de wereld, maar moet verdedigd worden
Zonder vergissing over haar betekenis, zonder zich
op absolute waarheden te verlaten
Europa is mijn huis, jouw huis, een recht, jouw recht.
De wereld wordt in wetten uitgedacht
En valt in slaap onder de daken bij nacht.

ARTIKEL 13bis

Wetten die lichtjaren van de werkelijkheid verwijderd zijn.
Zeeën van twijfel.
Spanning aan de oppervlakte.
Zeepbellen in een trieste vijver.

Wetten die gedachten en noden meeslepen,
gebruiken en gewoontes, grenzeloze liefde
of kapitaal dat van grenzen altijd een afkeer heeft.
Reactie en obstakels totdat de vlam–

ARTIKEL 14: DE LEDEN

De kracht van het discours kan het rijk van de vermenging (van rassen) al niet meer stopzetten

Van de duiven die de zonsondergang aankondigen en de nachtegalen die de ochtend bezingen.

Zovele tonen, zovele verborgen stenen, en water en grasvelden,

Zovele impulsen van de stem, zovele verleden en toekomstige mythen

Mijn Cid dood en te paard, Siegfried die de ring van de Nibelungen verdedigt

Beowulf tegen alle machten in en Roland die de roephoorn laat schallen

Maar ook degenen die het geheugen vasthoudt in zijn heilige schatkist

Van Abaris de pijl die de wereld omschanste en van Jason de durf in het avontuur

Van Hector de dapperheid in de strijd en van Patrocles de belofte afstand te doen

Van Ulysses de passie voor de terugkeer naar de rustige rijpheid van Ithaca en Penelope

Van Icarus de droom om te vliegen die hem ertoe bracht zijn vleugels te verbranden...

De zee kondigt nieuwe mythen aan, en wachtend op Godot houdt de windkracht

stil in het mestiezenrijk

ARTIKEL 15: HET BESTUUR

Bestuur moet zijn als

de volgeladen pruimenboom.

De tuinman schudt

en schudt,

het hagelt vette vruchten.

Kinderen juichen, rapen, smakken,

de vruchten moeten vallen, moeten,

nu,

maar nooit op naakte aarde,

nooit op stenen.

Zij moeten vallen op mals gras,

op dauw.
Een steen,
die spuw je uit.

Of als

de kok die kleine visjes bakt.
Dat zei
de oeroude Chinees.
Hij schreef het op,
besteeg zijn os en reed de bergen in.
De kok die kleine visjes bakt,
zonder één keer te schudden.
Ze zouden barsten, kruimelen.

ARTIKEL 16: MACHT

Als Auden de kalksteen heeft bezongen
omdat het water hem oplost, en hij zich makkelijk laat bewerken,
omdat hij langzamerhand doorgroefd wordt tot grotten en ravijnen,
omdat hij, eenmaal ontbonden, en druppel na druppel neervalt,
tot stalactieten en stalagmieten groeit,
die broze, ondergrondse bossen,
omdat tussen zijn spleten, zo goed als zonder aarde,
de tijd opschiet, of misschien wel een verwrongen, schrale pijnboom,
dan wil ik nu harder gesteenten bezingen.
Neem bijvoorbeeld graniet, een moeilijk gesteente,
dooraderd met kwarts, glimmend van glimmer,
grijs van kleur, of roze. Ik hou van graniet, omdat
het klippen vormt bij de zee, omdat de stormen
hun golven tegen het graniet beuken, en omdat alleen
de eeuwen het kunnen verpulveren en omzetten
in stranden van korrelig zand,

omdat in het hooggebergte de sneeuw het splijt,
het breekt en verbrijzelt, het omzet in puin,
maar nooit laat graniet het toe dat water of sneeuw
spelonken of verborgen geulen uitgraaft, nee, graniet
breekt alleen en, eenmaal kantig, wordt het ten slotte zand,
of de brokken botsen vooraf tegen elkaar aan, druisen en slijten af,
na voortgesleept te zijn door wild stromend water,
veranderen in keien en kiezels, en nog kleiner
vormen ze een dikke laag grind.

Ook het basalt, door aardschokken samengeperst,
bezing ik, want het is hard en zwart en maakt zuilen
en steilrechte klippen, in gebieden waar eeuwenlang
vulkanen lava en brandende bommen uitspuwden.
En ook leisteen, zwart en bitumineus,
met zijn weerschijn van roestvlekken en lood,
dat zich in sneden laat klieven om als stapsteen
of dakbedekking te kunnen gebruiken,
zodat het water er afvloeit en hopen sneeuw erop rusten.
Leisteen die de zee, de rivieren en de wind
in kiezelstenen veranderen
waardoor er zwarte stranden ontstaan die de blauwe zee zoent.

ARTIKEL 17: DE STATUS VAN GEWELD

We hebben de klauwen verloren, de scherpte van de hoektanden,
in plaats van te brullen zeggen we goeiendag en alstublieft.
Maar het roofdier vergezelt en bewoont ons,
op de loer wacht het geduldig op zijn uur.

Je moet het recht in de ogen kijken, nooit
zijn bestaan of zijn woede ontkennen,
het het mes laten zien maar niet het bloed,
weten dat het ook zijn redenen heeft.

Zalig degenen die tamheid wantrouwen,
gezegend degenen die in hun eigen binnenste
luisteren naar de protesten van de woede.

Wet noch dwang zullen volstaan:
als we het doden, vallen we dood,
als we het te eten geven, verslindt het onze handen.

ARTIKEL 18: RESPECT VOOR MINDERHEDEN

Genieën zijn ook een minderheid!

DEEL II:
GRONDRECHTEN

ARTIKEL 19: OVER HET WEZEN VAN DE RECHTEN

We worden geboren met onze inherente rechten
Die onder onze huid gegrift staan als capillaire sporen,
Als een kantwerk van haarvaatjes – verfraaien ze ons
En inspireren ons voor het leven – irrationeel and rationeel.
Als we doodgaan – blijft het recht stil te zijn en onbegrepen
Treuren in de poel van het bestaan
Zoals de schaduw van waterlelies.

ARTIKEL 20: HET RECHT OM TUSSENIN TE ZIJN

Dit artikel bepaalt het onvervreembare recht op vervreemding
voor wie dat wil: Republikeinen van de schemerzone,
celebranten van het prachtige prefix *trans* en zijn bonte waaier
verwanten: neven, achterneven, volle en halve broers en zussen,
bastaards en aangehuwden, het *noch/noch*, het *zowel/als*, het *geen
van bovenstaande*, de ondertekenaars van de gestippelde zijlijn,
burgers van de pechstrook, het *terrain vague*,
het binnenstebuiten en buitenstebinnen, het bi-, het semi-, het demi-,
het ambi-, de halfbloed, de halfcast, de regenboogtinten
van grijs, het *entre-deux-guerres* en het *entre-deux-mers*,
de stroom en de bijrivier, de rivier die zijn naam verandert,
het visum dat alleen visie is en de haven van één avond.

ARTIKEL 21: RECHT OP BURGERSCHAP

Ik ben een burger, geen consument, een naam, geen nummer
Ik heb het recht de moeder van mijn grootmoeders

vader te gedenken, de vorm die haar naam in mijn adem
aanneemt; ik heb het recht haar te helpen haar dood te bedotten.

Mijn voorouders zeilden weg uit Milete, Fenicische loodsen
gidsten hen; ze kwamen uit Galicië, La Coruña,
La Rochelle, van de fjorden uit het noorden, van de steppen
in India, van het naburige eiland...

Ik ben Kelt en Jood en Arabier, ik ben van Sarawak, kansvaarder,
ik ben de droomtijd, het bot van de slaaf, het zweet
van soldaten. Mijn stem is hier geworteld, en gevoed door rivieren
van overal op de blauwe, draaiende bol.

Ik aanvaard al mijn verhalen, ik zet mijn hart naar alle kanten open:
ik gedenk allen, ik zing voor allen; er zal geen vergeten zijn.

ARTIKEL 22: RECHT OP HERINNERING

De lange nachten in de schuilkelders, de bommen,
en het sirenengeloei: alles komt terug
in de zachte burgeravond. Weet je dat niet meer?
Wat zijn de schaduwen, de afweerballonnen,
de lange nachten in de schuilkelders, de bommen veraf.
En dan die tieners die bij duizenden vielen
en weggerot zijn onder al die Europese velden
en die nu het zaad zijn voor kool- en bietfabrieken,
voor kleine passiemoorden, fietsen,
beton en horizonten, wegen, landbouw.
De aken varen langzaam over het kanaal.
Tulpen en boter wiegen het blonde haar
en lange, gezette lijven die ooit werden
verwekt in avonden vol ellende, de bommen,
de lange nachten in de schuilkelders: alles komt terug,

het sirenengeloei, wereldoorlogen.

En, Herr Hitler, keer je nog maar eens om.
Hoeveel suikerklontjes wil je in je glimlach?
– Alle meisjes uit Europa zijn mij vergeten,
klein, zacht pluchen hartje, met gefluister lekker toegestopt.

ARTIKEL 23: RECHT OP WERK

je schonk het leven aan hamer en bijl en kromde je rug over het aambeeld
uit slijk heb je brood gekneed, een kruik met water, een plank vol goden.
je ademde de vlaggen een richting in, ontdekte het warm water
deze grond werd sinds mensenheugenis opengehaald door ploegen, sikkels en
hamers. hele
regimenten
de gouden tijden van de ijzertijd. landkaarten op het tapijt. een woestijn in de ogen.
arbeid bevrijdt. arbeid is klassewerk. weer en opnieuw en opnieuw
een wrede godin naar wie je gevouwen handen uitsteekt.

ARTIKEL 24: RECHT OP LUIHEID

De goede tuinier waardeert de schaduw van de appelboom.

ARTIKEL 24bis: RECHT OP APPELBOMEN

Hier heeft eenieder recht op appelbomen,
Op hoge stammen uit verloren dromen
Ramboer en goudrenet en grauw rabauw,
Rins vlees zal over de papillen komen.

ARTIKEL 25: RECHT OP HUISVESTING

Hier heeft eenieder recht op droge haren,
Op dak, niet meer dan dat, om te bewaren
Wat ons tot mensen maakte, een stoel, een vuur,
Op schutsel tegen hagel en barbaren

ARTIKEL 25bis

Meneer Nikos vertelde me dat
toen vijftig en zoveel jaar geleden
Fyti van elektriciteit werd voorzien
de hele nacht de dieren huilden
en de vogels rusteloos vlogen
omdat ze niet wisten wat er gebeurde.

ARTIKEL 25ter

Op de plekken die ik thuis noem
zwerfen weertijgers in het hart van de heuvel
en leeft diep, diep in de bossen
de zoon van de man
die een beer werd.

In de luchten hangend over
de plekken die ik thuis noem
doemen luchtmannen op in nachtelijke luchten
ze zoeken, zoeken naar aardvrouwen.

ARTIKEL 25quater

Soms is mijn hand als een dak boven je hoofd.

Ik leg dat deel van mijn arm,
dat onderste deel van mijn arm op je hoofd
en het voelt alsof ik je schedel met rubber bekleed.
Mijn ogen zijn plastic wit
zoals mijn tandenborstel en andere spullen.

Puf! Puf! Puf!

Dit is het geluid van mijn magnetron.

Dit is het geluid.

Het geluid dat warmer wordt wanneer het trilt, wanneer het golft,
niet als golfplaten, nee, helemaal niet.

Maar soms zijn jouw handen als een dak boven mijn hoofd,
en wij tweetjes die popcorn eten, het is een vies geluid.

ARTIKEL 26: RECHT OP HET GEBRUIK VAN VERLATEN EIGENDOM

Ik nam je man die jij niet nodig had

ik raapte kauwgum van de grond die iemand had uitgespuugd

ik stapte in voetsporen die iemand op straat had achtergelaten zo alleen.

Ik nam je huis waar de duisternis zich nestelde, ik nam jou bij me
je had jezelf niet nodig.

Ik nam de taal die niemand wou

de vlam die verlaten was en rilde

ik verzamelde wat overbleef, wat niet gewenst was.

En mijzelf verstrooide ik in het landschap als broodkruimels

hoe de magere vogels vraten

hoe helder klonk hun stem

de schaduwen van woorden, daden.

ARTIKEL 27: RECHT OP STAPPEN

Met je voeten kun je

iedere stad met een andere verbinden

ieder dorp met een ander

nieuwe bewegwijzering van planetaire voetgangers

vooruit, loop

‘iedere echte mens ademt door zijn hielen’

woorden van Zhuang Zi

ARTIKEL 27bis: HET RECHT OM TE RENNEN

De loopband gaat sneller, sneller, *sneller!*
Wie is de eerste tot het zweet de wangkuiltjes vult?
De voetsporen volgen het niet meer.

Volgende keer dat je je mond opent,
mag ik mij dan onder je tong verstoppen
nog een paar woordjes lang?

ARTIKEL 27ter: HYMNE AAN DE KERKWEGEL

Het ware pad is nooit het rechte pad.
Onder de sterren loop jij foutloos,
geen zaklantaarn, geen kompas,
Zevengesternte, satellieten, Orion.

Pad, voetspoor, hessenweg,
al eeuwen toevluchtsoord
voor mager koebeest,
troost van pissebloem en raai,
voor maaiers uit den vreemde,
dorsers, dompelaars
die beurse botten sleepten naar
jenever, zweten, kopergeld.
Jij reist naar geilheid
van stalmeid en berijder,
korenbloemen, blauw van schaamte,
scharlaken klaproos.

ARTIKEL 28: HET RECHT VAN DE GROND OM AF TE SLIJTEN

Het rubber van de tractor, die de kolchoz doorploegde
Zijn zuster in het voertuig, dat het kerkhof doorploegde,
Zolen van gympies op het speelveld,
Leren hakken van gelakte schoenen op de dansvloer,
Het rubber van de fiets van de boerin, elke morgen,
En door de ochtendmist, de boerin, emmer na emmer
Morgen na morgen,
En de racefiets van de non,
Alsof al die invalswegen,
Zijwegen, omleidingen, parkeerstroken,
Al die illegale stopplaatsen, binnenruimtes en kelders
Al die tuinen, kiezelgroeven en bossen,
Al die wegen en met doornen dichtgegroeide stegen,
Een uitdagende impuls zijn voor ouwelijke papillen,
Een grote, opgerolde tong,
Die tot zich neemt haar dagelijks alles,
Alles wat ze aanraakt,
Alles, dat is het onvervreemdbaar recht
Van het land,
Dat weten de dode soldaten,
Op de vochtige tong leggen ze hun gelaat,
En als beproeving werpen de lijkbidder
Een kluit in de open mond van de aarde,
De kinderen, die uit die onverzadigbare
Nooit af te slijten tong
Een fort bouwden van zand
Gaven het een naam van woorden, die als de wormen
naar binnen glijden,
En reeds was het fort gevallen,
Reeds klakte de tong,
En wiste wat benoemd werd.

ARTIKEL 29: RECHT OP TRAAGHEID

Traagheid te voelen die groeit als klimop
Langs benen en knieën
Zich windt om middel en liezen, aan alle kanten
En schoot, keel en wangen omsingelt
Trage rijping van bloed en vloeistoffen

ARTIKEL 29bis: HYMNE AAN DE SNEEUWVLOK

Jij slentert uit de wolken.

Ons geschetter leg jij wetten op
van zwijgzaamheid. Lawaai
valt languit, zonder geluid,
voorover in de sneeuw.

Ondraaglijk toch dat jij
ons traagheid oplegt, sneeuw,
ons stillegt, sneeuw.
Jouw dikke pij,
te zwaar,
te zwaar,
die vederlichte averij.

ARTIKEL 29ter

Op de grens tussen Mulgi- en Tartumaa
reiken van de rand van het moeras
een paar dennen naar de straatweg
net tien armen:

*Mensen, waarom wachten
jullie niet op ons –
mensen?*

ARTIKEL 30: HET RECHT OP STILTE

[...]

ARTIKEL 31: HET RECHT OP TAAL

Hoor je het kabbelen van de beek,
Hoor je het gehinnik van het paard, het geblaf van de hond,
Hoor je de voetstappen op de weg,
De mensen die spreken en kinderen die lachen?
Hoor je het? Voel je het?

Ik nam de taal die niemand wou

Proef alle talen op je tongen, Europa,
Gehikt, gehoest, vermaledijd, gezongen,
Toon trots je woordenschatten,
Sta niet één woord af, zij het grijs als stof,
Als dooiers geel, als minnaars rood, niet één woord

Ik nam de taal die niemand wou

Er bestaan geen kleine en grote talen, geen kleine en grote literaturen. Er
bestaan eerbare dichtelijke schipbreuken op de rotsen van het oneindige en
bedorven woorden, die spoorloos vergaan in de duisternis.

Ik nam de taal die niemand wou

Verkiezen wij, dichters, altijd de heldere groveling,
het esperanto van de dikhuiden en de mengtaal van de hudo's

Ik nam de taal die niemand wou

Het recht om in Spanje kastelen te bouwen in alle
Talen die we kennen: luftschlösser bauen of
Luchtkastelen bouwen of nog hacer castillos en el aire,
In aria! In the air! No art! Overal kastelen in de lucht!

ARTIKEL 32: RECHT OP VERTALING

O vertrouwde verzen, die telkens weer van de ene
naar de andere taal zijn vertaald en honderd stromen
vormen, dwars door Europa dat aan woestijnvorming lijdt,
wanneer keren jullie nu eens terug naar de vertaalde loop,
stroomopwaarts tot de bron, en zelfs meer dan dat:
wanneer worden jullie weer eens regen, wolk, hemel
die jullie wording was? Wanneer keren jullie
nu eens op je schreden terug naar de bergtop
en gaan jullie stromen zonder krijgsgelui
of bloedgeweld en bevlöeien jullie alleen
nog leven en levenslust? Zeg mij maar eens, vrienden,
wanneer komen jullie terug, verschoond van zonden,
op al wat jullie lazen op een ongelegen tijdstip
en wenden jullie je naar het grote land met honderd talen
en meer: naar het paradijs.

ARTIKEL 33: RECHT OP VERBANNING IN DE KUNST

Ieder mag zich verbannen in de kunst. Zichzelf verbannen in de kunst kan
geen voorwerp zijn van gerechtelijk onderzoek, vervolging of veroordeling.
De zelfverbanning is onvoorwaardelijk en onherroepelijk. Door zelf te
verdwijnen getuigt men echt van zijn bestaan, het gedicht bestaat omdat
de schrijver het helemaal heeft verlaten.

ARTIKEL 34: RECHT OP EXCENTRIEK GEDRAG EN IDEEËN

En de grondwet moet in goede conditie zijn. En de mens garanderen, garnituur
op de salade zoals in de huiskamer, dat je overal op rauwe eieren een handstand

kunt maken, het kinderlijke in de mens moet grondwettelijk geregeld zijn, het recht om eten weg te gooien, onzin te verkondigen, te doen, en met de nieren te verzamelen stenen, eenieder is er voor iedereen en eenieder heeft het recht zich onverdroten te produceren, over grenzen te springen en te leven. Als een koning – zonder onderdanen, met of zonder bovenbouw. Ieder mens is een monarch met een rijk van deze wereld. Het moet hem gegarandeerd worden, het neuspeuteren, niezen, onaneren, opdat de vrijheid in ons troont.

ARTIKEL 34bis

Op handen en voeten kun je
oprechter staren.

Lijkt het.

Staan worden we geremd door onze handen,

De wetenschap dat de aarde rond is

En dat soort dingen.

ARTIKEL 35: RECHT OP DOMHEID

separatistische neigingen in mijn hoofd
de meest toegewijde gedachten verlaten mij
samen met die waarvan ik niet hield
die ik niet als de mijne beschouwde
ik blijf zitten met de kruiperige
altijd hun tong achter hun kiezen
de slonzige
schuin marcherende
en de zichzelf in manuscripten bewonderende
als in een spiegel

ARTIKEL 36: RECHT OP ONDOORGRONDELIJKHEID

Het gedicht gemaakt op bevel van de heerser
betref een stuk land bewaakt door een bos
waarvan de buitenste bomenrij zo dichtbegroeid,

dat er geen binnenkomen aan was,
klei met een bakstenen korst
waarover een pulserende schaduw gleeed,
de eerste sparren en lariksen
met hun onderste takken vergroeid in het gras
en in monsterlijke klauwen van bramen
waarvan de uiteinden weer volop woekerden
tussen klonters van roestige aarde,
het bolwerk van miezerige eiken,
verstikt door een naamloze struik,
de scheve berken die opklauterden
uit een stapel stenen aangespoeld door het veld,
de bladeren van klitten met verbrande punten,
de uitgebrande koningskaarsen
en lupines, de boomtoppen onder
de standplaats van lucht met het trillende onkruid
van hitte en verre donder.

ARTIKEL 36bis

wijselijk genre zorgentekst. waar je dan allengs
naartoe groeit – mijn definitie van een gave bijl-style
'slag en schrap'. kier klieft open. woeker. verouder in
rust. weldra splijt ook gij. klinkt niet eens zo slecht.

maar jij (tweeling) voelt je niet op je plaats in de rol
die de beweging je toedenkt. rebellie ligt op de loer.
afgezwaaid gedenk helaas ook. een zweem van suikerscheuten
waait doort huis. post brest-litovsk. hoeveel regels heb ik

nog?

ARTIKEL 37: RECHT OP COMPLEXITEIT EN LANGZAAM DIEP INZICHT

Wie verlangt zijn hart uit de toekomst te rukken?

Wie het uitdoven van de ervaring?

ARTIKEL 38: RECHT OP SPROOKJES

We kunnen allemaal het recht opeisen op een nieuw sprookje
dat aan lippen ontspringt
en opschiet in de scheve scheuren
van rotsstenen muren.

Ook jij, beste Saleh, hebt het recht
aan je eigen sprookje te knagen,
besprenkeld met het knarsende stof
van stenen uit elk grensgebied.

ARTIKEL 39: RECHT OP KWAADHEID

Staak de kontlikkerij, het is dringend tijd voor opstandigheid,
Kom bij de rij van zij die het gezeik ontmaskeren van de macht.
Want welke scholen? Welke rechten? Welke grondwettelijkheid?
Welke wijziging voor welke ontwikkeling?
Wat een hoop 'welkes' zonder antwoord, welk een afgang!
Genoeg fabels geschraapt! Ik heb dadendrang.
Want let op, tot slot scheidt het volk zijn eigen omwenteling.
Ik hoor zijn stem:
Krijg het schijt met wie wordt hier gelachen? Over tot de actie
Het instinct van de guerilla in naam van komende generaties!
Allons-y, weg met de duffe conversaties, duw die mediagenieke
Tirannen met de neus in hun eigen malversaties,
mijn middelvinger voor 'Wat gaat die en die ervan peinzen?'
Fuck zeg, geen gezeik. Elke godgelijke dag spatten van het scherm de lijken
En wij kijken, en toch is er meer dan klein klein kleutertje dat de bloedplassen
onderscheidt, als dijken,

Van gisteren tot nu, en in de toekomst zal zelfs de duivel de andere kant op kijken!
Neen! Geen compassie, geen clementie, neen! Hun tijdperk zal verstryken!
Niet in stembokjes maar op straat zal de strijd ons bereiken!
Jullie hebben het gezocht, vergiftigd, geweld en in dromen zitten bekijken
Hoe voor deze revolutie alle rijken ter wereld zullen bezwijken!
Gedaan! Gedaan dat we ons als makke schapen naar de slachtbank laten leiden
Op ons netvlies staan de families die vielen onder de missielen van een debiele staat!
Ons doel is helder, zorgen dat het volk op helledraden vooruitgaat
Opdat ze zich op vijandig terrein ingraaft, of op kerkhoven terechtstaat...
De drama's staan op de kaart, dat het beweegt en in vlammen opgaat!
En als het moet dat de massa met zijn wapens spreken gaat!
Als het moet voor de vrede van onze ziel komen we op straat,
Met onze kennis en onze culturen die elke dictatuur vreest en haat!
Voor kind en vrouw van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat,
Voor een land dat in ons hart en verstand nog altijd bestaat
Voor rechten en vrijheden die we inzetten tegen het kwaad
Voor dit alles is het dat ik alsmaar luider over de revolutie praat en praat en praat!

ARTIKEL 40: RECHT OM AF TE HAKEN

eeuwen duurt het
voordat twee golven in de oceaan elkaar ontmoeten
een ogenblik duurt het
voordat ze scheiden

ARTIKEL 41: RECHT OP WELZIJN

In het woud staat een kubus, en daarin is stilte,
een huis komt de kubus binnenvaren,
men leeft in dit huis een gelukkig leven,
dat met zekerheid voortdrijft naar de hemel.

Rustig, zeer rustig is dit leven met zijn volgegeten buik
aan de voet van een helling in het woud,
niets wordt hier opgelost, omhuld door stilte staat alles op springen.

Ach ja, laatst nog, fluistert de herinnering,
en in aders stroomt rustig, zeer rustig het bloed,
door het bos lopen rustig, zeer rustig de hinden,
zwartwitte zoals altijd.

De muis die 's nachts woest van honger topjes
van vingers knaagt om zich met bloed te voeden,
komt gelukkig maar sporadisch.

ARTIKEL 42: RECHT OP ETEN

Jouw brood is mijn brood maar het mijne is niet van jou.
Als iemand een stuk duisternis en koude afbijt
maakt het ieders huid dikker
en is hol van binnen

brood van engelen, aan mensen aangeboden
hoe weinig wordt er van gegeven, voor sommigen niet eens een stukje
brood zo hard dat het hart erop breekt.

ARTIKEL 43: HET RECHT OP VRAATZUCHT, OP CORPULENTIE.

Zegt men je: 'Hallo? Hallo?' Antwoord dan: 'Aan tafel!'
Dat niets of niemand het aandurft uw eetlust te ontnemen.
Je bent de eerste om aan te schuiven en de laatste om op te staan.
Wees gulzig! Klaploper of niet, herbedien u

Om de haverklap zonder kapesones of complimenten!
Pot, prak, ratjetoe, alles moet, als jou dat bevalt, smulpartij zijn!
Wees niet bang een dikke dragonder te worden, een sumo, een dikkerd
Zeg liever tot wie u met de vinger wijst: 'Dikzak een beetje

Je toon, alstu!' Word maantje rond, dikbil – en of! – met zware borsten,
Altijd schrokkiger. Eis een dubbele portie bij elke maaltijd!
Kook alles met eendenvet! Veroorloof u een driedubbele kin!

Heb een wellustige omvang zoals onze vrienden uit Québec zeggen
Neem in het vliegtuig twee plaatsen in! Maak de mensen
In de liften bang! Proef het geluk van rond en corpulent te zijn!

ARTIKEL 43bis: GRONDRECHTEN VAN DE AARDAPPEL

Traktaat ... tractor ... landbouwschatten in zwarte grond begraven ...
belasting op aardappelen die bovendien groente van vreemde etnische
oorsprong is ... een van die soorten die zich wist te integreren maar nog
altijd onderaan de voedselpiramide bungelt ...

ARTIKEL 44: RECHT OP SCHIJNHUWELIJKEN

Als Shakespeare het zich kan permitteren
zijn neus te snuiten in de zakdoek van Desdemona,
dan wil ook ik toreador spelen met de stier die Europa ontvoerde
en wil ik hem doden door mijn pen met onzichtbare inkt tussen zijn horens te planten,
zodat ik met het meisje kan trouwen uit zakelijke overwegingen
en zo zonder problemen de Franse, Belgische of Duitse nationaliteit kan verwerven,
net als de schurk die ik twintig jaar geleden ontmoette
in de trein uit Novosibirsk
die ervan droomde het Wilde Oosten te ontvluchten naar Israël
om er met een oude Joodse vrouw te trouwen
want vrouwen waren geen luxe maar een transportmiddel, vond hij,
zonder christelijke complexen,

bewust als hij zich was van het feit dat uiteindelijk
zelfs Jezus de vrucht is van een *ménage à trois*.

ARTIKEL 45: RECHTEN VAN ZEER LASTIGE KINDEREN

Laten wij hen toch beminnen
Om hun zonneklare ogen
Lichte, zwarte, tusseninne
't Leven moet bij hen beginnen

Geef ze ook een eigen thuis
En laat elk van hen studeren
Talen (d'eigen en de vreemde)
Niemand is hier een ontheemde

Zij zijn onze ochtendstond
Geven onze wereld kleur
Open dus voor hen de deur

Europa is een bont verbond
Reiken wij elkaar de hand
En dansen samen in het rond

ARTIKEL 46: RECHTEN VAN ZEER OUDE DAMES

Hierzie, je bent in Europa
alle zeer oude dametjes
wonen in hun huizen
en op de drempel van de deuren

bij zon bij regen vatten zij post
de godganse dag en kijken
hoe mensen voorbijlopen
uitwisselen praten

ARTIKEL 47: RECHT OP VERGANKELIJKHEID

Een worm verslindt de aarde waarop we lopen
De aarde die ons verleden is, ons heden, onze toekomst
Als ik naar Malta ga, kus ik de aarde
Als ik naar Letland terugkeer – kus ik ook haar aarde.
Het heden is dit ogenblik zonder geheugen
De toekomst kende zichzelf lang geleden
De worm weet het met haar buikgevoel
Zij kauwt en zingt – dat kan de worm immers ook!
Rustig zingt ze, het paarse wormpje,
En toch wordt haar onhoorbare stem overal gehoord
Waar we ook lopen laten we ons voetspoor achter,
Rustig, samen met wie nog geboren moet worden
Samen met de onzen die al gestorven zijn.

ARTIKEL 48: HET RECHT OP DROMEN

Er zijn gewerschoten diep in de nacht.
Er is bloed op de straten, nog altijd
en in ons hart een doffe doodsheid
woorden geven de wanhoop niet weer
stiltes hebben de spraak overweldigd
we wachten op stilte om te schreeuwen

ze hebben onze dromen vermoord
maar koppig weigeren onze dromen dood te gaan.

DEEL III:
VERKLARINGEN

Verklaringen

betreffende musea

ARTIKEL 49: ZEG NIET EUROPA

zeg niet Europa zeggen ze zeg Dood
films staan stil bibliotheken branden
geen krekels maar tijdbommen stemmen in het gras
hun klokken prevelen in de aderen van de straten

zij zegt niets ze heeft haar mond vol water
redding zoekt ze vastgeklemd aan het lichaam van Rusland
ze treurt over het lot van haar zus Atlantis
ze ontwart het vlammenspectrum van Jan Palach
filosofiestudent leerling van Empedocles

als ze al iets zegt dan is het cijfertaal
waarin woorden niets betekenen
haar tong beweegt ze vruchteloos

in blanke slapeloze nachten mompelt ze oude bezwingingen
ze herhaalt definities en paradoxen
ze glimlacht voor zich uit begrijpt er niets van
ze voelt haar eigen lichaam niet
ze verstart verstart

er is geen hoop zeggen ze geen verlossing
Venetië zinkt de Notre-Dame verbrokkelt
Konstantínos Kaváfis leeft allang niet meer

vreemdelingen komen ze spreken met een raar accent
ze zingen liederen vol verlangen

en er gebeurt niets we leren ermee leven
we horen wat ze zeggen we snappen er geen woord van
niet belangrijk zeggen we het betekent niets
we wroeten met onze vingers in de as van oude boeken

ARTIKEL 50: DE VERDOEMDEN EN DE PELGRIMVADERS

Aan de boeg leefden ze de vooravond van een eerste ontdekking
toen ze het land zagen waar ze 's nachts van droomden in het ovaal
van de loopgangen, zwanger van het voorspellend visioen dat hen voortdreef
onder vlottende sterren en maritieme verschrikkingen.

Aan land legden ze de grondvesten van het eerste huis,
richtten ze stallen en kerken op, vensters met zicht
op zee. De eerste nacht sliepen ze onder de blote hemel
(toedeling van voedsel, gebed voor de op het strand
geworpen doden, stomme vertogen tot de Heer).

's Morgens beklommen ze de muur van de bergen;
ze gaven de naam van heiligen en bekende dingen
aan alles wat binnen oogbereik lag.
Als middagmaal aten ze rauwe vis op maïsbladeren.
In de hoogte lieten ze een vlag wapperen.

Bedreven in de kunst van het verwijderen van rivieren en bergen,
vermenigvuldigden ze de vormen van kleding en kapsel,
de artefacten van de dood en de paraferalia van het verlangen.

ARTIKEL 50bis: GASTARBEIDERS

Beeld je in: wij voor het eerst in deze stad,
niemand die vindt dat we erbij horen en zelfs de automatische
deuren gaan niet altijd open wanneer we dichterbij komen.
Denk eens terug aan hoe wij, nog niet zo lang geleden, gekleed in
matrozenpakjes,
en zo verkreukeld als onze verdomde (thuis vergeten) notitieschriftjes,
de voorziene vliegtuigtrap afstapten en zo, ongeacht de
scheve blikken van de andere passagiers (hun zuchten van opluchting),
voor het eerst het toestel verlieten, en hoe we dan lang de nodige adressen
niet konden vinden...
Denk eens terug aan hoe niemand ons stond op te wachten, en de dispatcher
(of wie het ook was die daar de luchthaven bijeenpraatte), die toen ze onze
vlucht aankondigde nauwelijks
haar lach kon inhouden, alsof alle glazenwassers haar (tegelijk) kietelden.

ARTIKEL 51: HET VERDRIET VAN EUROPA

Ik stel me voor: Europa is vergaan
(Barbaren, vuur, vermoeidheid of cycloon)
En wordt, aan de overkant van de oceaan,
Door een melancholiek en rijk persoon

Opnieuw gebouwd: Venetië, Parijs,
Berlijn, Milaan, de hele pracht en praal,
Maar ook de alpenwei met edelweiss,
De stulp, het drijfzand en het galgenmaal.

Gewoon, zeg maar, op levensechte schaal.
Een mooier kermis heeft men nooit gezien.
De dagjesmensen stromen er naar toe:

Kijk eens, Europa, en nog lang niet moe.
De Scala lokt, het Louvre telt voor tien.
Geen mens kijkt om naar een vergaderzaal.

ARTIKEL 52: EUROPA'S TROOST

Ik zit in een verkoelde woestenij
Te kijken naar een roze wolkenrand
(De sporen van een gloed, voorgoed voorbij)
En oude sintels uit een oude brand,

Omkringd door as, vertellen me een lied:
'Van de Lofoten tot de Bosporus
Doorkruisten dromendoders dit gebied:
Op onze sintelwang gloeit nog hun kus.'

Dan dooft de kus en uit is het verhaal.
Maar aan de overzijde, in een park,
Is het voor de nieuwsgierigen groot feest.

Er prijkt zó'n stoet aan dromen in de Ark
Dat iedereen meteen vereuropeest.
En zo begint het liedje andermaal.

ARTIKEL 53: SCHILDERIJ

Alle liederen worden voor jou gezongen
alle zangen
alle dansen die op het toneel worden uitgevoerd
het verdriet is voor iedereen
en de droom is om jezelf schuil te houden
de zee is voor jou
de blikken van de matrozen op het dek volgen een meisje
dit schip gaat naar Parijs

de schrijvers uit Parijs voegen een droevig meisje toe aan hun verhaal
dit schip vaart naar Parijs
ergens in de rechterhoek van een schilderij in het Louvre
verbergt het verdriet van de mensen zich binnen het schilderij
naast de blauwe kleuren

ARTIKEL 54: CV

Ik ben geboren in Rusland.
Liep school in Polen.
Werkte als een leermeisje in Roemenië.
Ik trouwde in Servië
Ik had mijn eerste job in Bosnië.

Mijn eerste kind kreeg ik in Kroatië.
Het tweede kind in Frankrijk, het derde in Spanje, het vierde in Duitsland,
Het vijfde in België.

Ik keerde terug naar Servië.
Ik kreeg mijn zesde kind in Servië.
Ik moest vluchten naar Italië na de geboorte van mijn zevende.
Ik kreeg een tweeling.

Ik doorstond een verschrikkelijke tragedie: mijn kind werd dood gevonden, ze
zeiden dat het in zee verdronken was. Ze jaagden me weg, staken mijn huis in
brand, ze namen mijn
Vingerafdrukken. En die van mijn kinderen.
Ik ben bang. Ze hebben dat al eens eerder gedaan, dat met die vingerafdrukken,
nog niet zo lang geleden. Bang ben ik.

Ik vluchtte naar Nederland.
Ik kreeg een tiende kind.

Mijn elfde kind kreeg ik in Zweden.

Ik ben veertig.

Ik spreek Romani (mijn moedertaal), Russisch, Slovaaks, Roemeens, Servisch, Bosnisch, Kroatisch, Italiaans, Frans, Spaans, Duits, Nederlands en een beetje Engels.

Wat mijn familie verlangt en nodig heeft: kunnen lezen en schrijven.

Ik word oud.

ARTIKEL 55: OVERGANGSTIJD

We leven in een overgangstijd die onze kleinkinderen

Misschien een tijdperk zullen noemen. We weten niets over onszelf, terwijl zij

Ons zullen classificeren als vlinders in de vitrinekasten

Van de geschiedenis. Vanachter het glas zullen we met dode

Ogen staren. En de kinderen van onze kinderen, de veroveraars

Van sterren, zullen bladeren door hun familiealbums. Die

Ouderwetse oude man daar, dat ben ik, de foto is

Al wat vervaagd. Ik ben onbeweeglijk, vast kijkend

Naar de ondergaande zon. In de linkerbovenhoek

Is een lichtpuntje te zien. Precies daarin ligt

De betekenis van deze foto. Het was het eerste

Teken. Andere volgden daarna.

Verklaringen

betreffende landschappen

ARTIKEL 56

Toen ik veertien was, waren mijn werkuren lang en hard.

Ik hield van zon en aarde, en van de kreten van mijn vrienden in het bosje, en van alles wat gezondheid en vriendschap geeft.

Om vijf uur 's ochtends, in de winter,
kwam mijn moeder naar de rand van mijn bed
en streelde mijn gezicht tot ik wakker werd.

Het daagde nog niet, maar ik moest al aan het werk.

Dit is niet rechtvaardig, maar het was mooi en op straat en mijn stappen horen
en de nacht voelen van degenen die slapen en hen begrijpen als een enkel wezen,
alsof ze uitrustten van hetzelfde bestaan iedereen in dezelfde slaap.

Ik kan al de zang niet meer aanhoren van de jongens over de weiden,
maar iets dat groter en reëler is dan ik
zit in mij en vult mijn denken.

ARTIKEL 57: ONDER KIEKENDIEVEN

Niemand zal het horen.

Oker, hoog en rijp staat het koren knus
Rondom een platgewalste plek van prille liefde.

Warme cirkel aarde die witte broden
Belooft, verft stil een zomer in 't warrelen van
Een koelblauw palet, blank de duim omhoog.
Zouden stomme landarbeiders of vroegrijpe
Kinders, de oren van de roerloze ransuil
Horen hoe licht de lichtbruine harten springen
Vóór de loerende jacht van de kiekendief uit?
En de aarde ruikt de natte witte snuit
Van de korenomgorde genade, knijpt
De ogen dicht, zucht, luider dan de zilveren meeuw
Die de dromen van de albatros bespiedt
Hoog boven de smeltplas van de poolkap die groet.

Niemand zal het horen,

Of toch, de meer dan tweehonderd in ijzer
En duisternis gegoten roodgeverfde hengsten
Die met vierentwintig zilveren scharen
Ploegend naast het poedelnaakte koren (dichter
Was hij nooit eerder in haar aarde) komen?
Zwarte vette golven rollen langs zichtlijnen
Naar de dodelijke kant van de stilte, naar
De fluisterende wind van een rustige zee.
Schelpen uit aardedonkere eeuwen
Gapen naar het redeloos verliefde daglicht
(Kijk hoe lippen bijten op een nader komen)
En de meeuwen die als een verwaaide zwerm
Volgelingen van een blikken profeet
De dieprode walmen van de ploeg bepikken.

Niemand zal het horen:

De glazen muren muziek die kreunende
Keukenvloeren dweilt met vlot knielende meiden
Sleurt aan versnellingspook, stuurbevestiging,
Onbereikbare zweefzitting, vergezichten,
Tot de toegeploegde engelenstemmen
Na drieminuutdertig steunen vorendiep
Vallen, spreekt (over zijn toeren) de display toe.
De rijder rijdt en hunkert, soms weemoedig
Dan weer wild, naar de donkerblauwe zolders
Van de moordende maan, maar de dag staat nog
Maar op één morgen, en liefde kan een middag
Duren. Dat weten de aarde en het koren, die
Het hoogzingerende leed dragen en de dood
Graven, de stille tempel van dit blauwe niets.

Niemand zal het horen,

Want de zuiderzon die schamper toekijkt
Zwijgt; en hoe kleiner de kiekendief wordt, des te
Groter het verlangen dat schuilt in 't brekende
Koren: ogen zoeken elkaar om te vluchten
Onder het schelden van de meeuwen en
De zwarte hengsten die hijgen naar de witte stal
Van de wolken, waar de liefde over heen mag
Gaan. En de vette trage middag schudt
Het losgemaakte haar voor de ogen van klei,
Kruipt al weer naar de rivier die zich hult in
Lichte zeedampen uit de zompige monding,
Laat de meskleurige zalmen tegen de stroom
Schitteren, en komt en raast, buiten de tijd,
Buiten de eigenwijze ruimte, buiten zinnen.

Niemand zal het zien

Hoe de leegte en de volheid hand in hand
Doodgewoon uit het ongewone koren stappen,
Terwijl honderden zwarte hengsten in rood vuur
De blauwe zilte merries van de zee ruiken en
De aarde stampen, gejaagd door de schepping
Onder een begripvolle zon die al westwaarts
Buigt naar waar de arbeid werd volbracht.
Omgeven door het droogste, blauwe noorderlicht
Wordt in de ogen vol mist en vol minne
Een van de honderden krijsende meeuwen
Onder een grijze golf met wormen die
Uit een van de zilveren scharen spoelt, levend
Bedolven. Terwijl hemelhoog de kiekendief
Bidt, schrapen de kraaien in het verlaten koren.

ARTIKEL 58

Wat zou zonder menselijke voetstappen de ruigheid zijn die het licht doet kraken.
Wat zou de gele schors van de droogte zijn zonder de gewonde handen
die haar klieven en openen, met schaarse hoop,
op de boog van de winter. Schaduwen, brandnetels,
terreinen vol losse stenen, braaklanden en droefheid. Zo zou
de braakliggende aarde zijn voor het muurstaal van de bergen.

Bedding van eenzaamheid. Wie weet branden erboven
distel en rogge onder de oogleden. Daarna zakken ze af
naar de vlakte die rood is als het gezicht
van de landarbeider, die altijd voorbijkomt,
met zijn werktuig en zijn oude paard,
met zijn vermoeienis en armoede, altijd,
het hele leven lang zolang de dag duurt.

**DEEL IV:
BELEID EN
WERKING**

ARTIKEL 59: DEMOCRATIE

laten we een diagonaal nemen die niet bang is om te zwijgen
of een tango verkleed in onrust
met zijn accordeons die langer zijn dan een eeuw

laten we de kroon van een amandelboom nemen en ze
op het hoofd van een olijfboom zetten

laten we een zuiden nemen en het in de noordelijke
hemisfeer van de regering zetten, daar waar nooit gehuild wordt om-
dat de voorbijkomende zakdoeken in vieren geplooid zijn

laten we een principe nemen en het in vieren plooien en
laten we de regering in vieren plooien

laten we naar de markt gaan en er de regering verkopen
en laten we er ook het principe verkopen

laten we vervolgens een niet te groot labyrint nemen
en zijn fanfare die economische deuntjes speelt

laten we het labyrint houden en de fanfare en
de economische deuntjes in vieren plooien

laten we naar de markt gaan en de economische deuntjes
verkopen

laten we een vlag nemen die een strook van een laken is
of een stuk huid of een windstoot

laten we het laken in vieren plooiën
laten we de huid sparen

laten we het laken niet verkopen vooraleer we de huid te pakken hebben

laten we een pak nemen en er niemand in zetten

laten we een dag nemen die weldra met dagen wacht
en een zon die hem zegt: sta op en loop
en de dag gehoorzaamt niet

ARTIKEL 60: VERTEGENWOORDIGING

‘als men, al was het telkens maar voor een uur, elkaars lichaam kon lenen, zou ik het jouwe lenen, jij mijn broer, zodat jij zou kunnen lopen, ergens langs een rivier’

ARTIKEL 60bis

Ik ben niet in staat iemand te ontmoeten die me leert wat te doen, en ik sta hier, doorregend en bevend. *Igitur non est in extremo punctus quin extremis sit circumferentia.*

ARTIKEL 61: BESLUITVORMINGSSONNET

Onder een gekwalificeerde meerderheid
van stemmen wordt verstaan:
ten minste 55% van de leden
van de Raad die lidstaten vertegenwoordigen

waarvan de bevolking ten minste 65% uitmaakt
van de bevolking van de deelnemende lidstaten.

Een blokkerende minderheid moet ten minste uit het minimumaantal van die leden van de Raad bestaan

die meer dan 35% van de bevolking van de deelnemende lidstaten vertegenwoordigen, plus één lid;

in het andere geval wordt de meerderheid geacht te zijn verkregen.
Of twijfelt men.

ARTIKEL 62: DE VRIJE MARKT

een zuid-frans pleintje
schilferende uien
de tenen mand van
een tandeloze boerin
neurieënd
denkend aan de muilezel
die ontwormd moet worden
denkend
aan de veearts
de factuur
de eendenborst
die ligt te ontgooien
of de lifter
twee kilometer verderop
die uien kocht en
nu op zoek is naar een
internetverbinding
denkend aan
de koelkast thuis
in kopenhagen

die hersteld moet worden
door een man
met een vrachtwagen
uit warschau
die kaas eet uit italië
wiens grootvader
tot in rusland trok
en nu
in het licht van de televisie
tandeloos
niet meer praat
over zijn muilezel
en op een pleintje
zondagochtend
uien zoekt

ARTIKEL 62bis

de nacht om aan de markten
te twijfelen,
om aan de kleuren van onze wazige regenboog te twijfelen,
de nacht om te glimlachen
vanwege mijn twijfels,
de nacht om de grenzen
over te steken
die de vlinder van mijn twijfel vermoorden.

laat mijn woorden
je grens oversteken
om de nieuwe regenboog van twijfel te scheppen
waarvan ik de kleuren nog moet dromen,
zelfgekozen kleuren.

ARTIKEL 63: DE MUNT

O hoenepoen! O paardendaalder!
O geld met zalm en winterkoning!
O haas! O brak! O snip! O stier!
Product van veld en vloed, vaarwel!
Verloren ark, gestrand op Ierse gronden,
Word' aan het einde van de regenboog gevonden.

ARTIKEL 63bis

Allang voorbij, de bloedige seizoenen,
voorbij, voorbij, dukaten en dubloenen,
voorbij nu ook de franken, guldens, marken.
Wij glijden allen in gelijke barken
over die eenheidszee zonder getij,
het Mare Nostrum van de koopvaardij.

ARTIKEL 63ter

Hebt u ze al op uw eurobiljetten zien staan,
Bruggen die hun bogen over failliet water slaan?
Als Narcissus betoverd, symmetrische weerschijn
Van stenen die met specie aan elkaar gemetseld zijn.
Niets vloeit, niets rolt er, geen enkele liquiditeit
Werd er als filigram geëst, wat telt is het profijt
Seine, Po, Rhône, Maas, Schelde, Rijn, Douro, Main en Taag,
De rivieren van Europa laten hier geen echo na.
Hun water glijdt onder de duim van een digitaal debiet
Maar daarom bevochtigt het de hoofdsteden nog niet.
De Donautranen, met bevroren bloed gewassen,
Hangen de Serviërs thans aan hun papieren dassen.
Ach! Europa, wat een miskleun, hoe dom of erger,
je fondsen onder een brugdek te willen bergen

Waar het slib, het slijk van een valse toevloed klaart
Terwijl men beter niet op het water had bespaard.

ARTIKEL 64: VRIJ VERKEER VAN IDEEËN

Tussen mensen circuleren ideeën
Ze wisselen van ritme en register
Spiegels die lagunebodems verschillend
weerspiegelen in schuimgebakjes van slijk

ARTIKEL 65: VRIJ VERKEER VAN PERSONEN

Dank voor het geld, de doos, uw steeds goede ideeën.
Maar kom nu! Ons bezoeken. Het leven is hier prachtig
anders dan bij u. Wat houdt u tegen? Vermijd de snelste
wegen, zij schijnen steeds rechtdoor te gaan maar maken
rare bochten. Breng u op eigen krachten naar ons toe. Wij
willen op u wachten. Terwijl u over paal en draad, door bos
en stadsrand stapt, marcheert en salueert naar de legioenen
maïskolven, grassen, graan die knikkebollend langs de oude
heirbaan staan. Weet: wij verwachten u, we zitten klaar
achter de wijdopen armen van ons keukenraam.

ARTIKEL 66: TRANSPORT

Henriëta plooit papieren bootjes:

‘Een fiets is een vis. Een auto een glijbaan. Een stad blijft een trein die lang
stilstaat.’

ARTIKEL 66bis

Ik biecht hier op en hier
stap ik over, want de bus rijdt altijd daar heen waar de hanenpoten
omdraaien,
zoals die plek, Amager, waar ik mijn rijbewijs haalde. Ik slaagde in een
keer voor theorie maar begreep de parkeerregels niet altijd. Rijles

betekende ook dat de instructeurszoon van de rijinstructeur gered moest worden, want hij had zijn tank leeggereden. Een jerrycan in de achterbak en een klap op mijn rug. Ook een manier om te leren voltanken. Het is verboden om tegen andere auto's aan te rijden, zei de rijinstructeur.

Zo zou het ook verboden moeten zijn om te verongelukken:

Bror von Blixen-Finecke deed het ... Albert Camus deed het ... Hank Williams deed het ... Jackson Pollock deed het ... Théo Sarapo deed het ... Jean Robic deed het ... Alexander Dubcek deed het ... Michael Ventris deed het ... Prinses Diana deed het ... Lisa 'Left Eye' Lopes deed het ... Natasja deed het ... Jörg Haider deed het ...

ARTIKEL 67: LANDBOUW EN VISSERIJ

In de wind staan geschreven

Herinneringen aan oogsten van andere dagen,

De zelvende geur van de olieslagerijen

Het trage gisten in de ovens

Van het meel dat de magie maalde

Van water en steen in harmonie.

Hoelang nog de droefheid van verlaten velden, van grond door afval overstroomd, van verbrijzelde olijven, van bergen rottende appels en wijngaarden uitgerukt met wortel en al?

Gegraveerd in de golfslag rijden

Herinneringen aan voorspoedige visvangsten

Van afscheidingen van schardijnen en sardienen

Van octopussen en zeepaling te drogen gezet

Op de staketsels die naar de avondzon gericht staan.

Hoelang nog de tragedie van de onvruchtbare zeeën, zonder vissen die met vishaken opgehaald worden?

ARTIKEL 68: MILIEUBELEID

Op de verkalking van de zaden vallen bloemen verschroeid in de schemering van mijn denken.

Ik zie wol vol bloed en, in de levensmiddelen, doodsvet, zwarte etterpuisten en, onder roerloze takken besmettelijke getallen.

Beenderen branden, ik hoor dauw gisten: gemartelde bomen huilen.

Er zitten vuile wonden in het licht, ik zie de laatste wateren trillen en de dikke industriële oliën onder de kwabben van de klaprozen.

Is dat de aarde? Ze lag schoon onder de sterren.

Doe iets. Laat haar niet sterven. Maak haast.

De lentezonnewarden zullen verrotten. Ontsteek de zuiverheid. Snel: de gele insecten rukken al op naar mijn hart.

ARTIKEL 69: STEDENBELEID

noem haar een ravage
een doolhof van rails en smalle straten
een schaduw die je met een zwerm verwacht

zij blijft

zij blijft koppig onze winters maken
met winkelborden, uitzendkrachten en opera's
met graffiti en schaatsers en behangpapier
met polaroids en ochtendlicht en marsepein en pijn

zij glimlacht naar jouw witbevoren lijn

verzamel korsten voor haar wilde eenden
gooi de avond voor haar uit
stel dat wij verkruimeld raken
in haar metro's en in haar donderdagen

zij houdt alles vast
zij bewaart ons met betonnen handen
zij koestert ons, ze kraakt

ARTIKEL 69bis

De stad ademt steeds trager.
Eerst waren er wanten,
wangen, besneeuwde daken.
Nu enkel mist en regenvlagen.

De stad stokt in haar straten.
Ze hapert, hoest en rafelt.
In duizend plassen schemert zij,
in duizend donkere ramen.

De kou heeft ons verlaten.
Geen wit, geen lucht, geen blauw
maar grauw en ongenadig
spot de stad met mijn impermeabel.

Zonder woorden wringen wij
de eigen huid weer uit.
Wij duren hooguit enkele dagen,
de stad ademt ons langzaam uit.

ARTIKEL 70: UITBREIDING

Licht bloeit op het strand
we lopen onder sterrenzeilen,
rozenregen, stortzee in een glas,
een ornament kronkelt uit de muur en leeft,
een gouden ei barst open tot vier vogels
en je houdt in je handen een badplaats, zijn blauwe, doorschijnende vlammen.

Ja, en die feesten waar je niet was uitgenodigd. Zij die niet waren uitgenodigd.
Je zegt: de wijze zet altijd een extra bord klaar.

ARTIKEL 70bis: GEOSTRATEGISCHE HYMNE AAN EUROPA

Altijd al verkocht je het verhaal dat de Turken
Voor de poorten van Wenen listig hun tenten opbraken
En in de gedaante van sis-kebabverkopers
Altijd al op de loer lagen en op het juiste moment wachtten
Om uit hun kiosk toe te schieten en je oude keel door te snijden.

Hoewel je volkeren altijd al verdwaalden
In de moerassen van je barbaarse voorstellingen
En je zelf de schedel van een Goot
Niet kan onderscheiden van die van een Slaaf, Frank of Angel,
Toch geloof je nog steeds dat enkel de dood van je zoon je kan verjongen.

Nog altijd denk je dat je ons voor de gek kan houden.
Wanneer ik mijn vermoeide ogen sluit, verschijn je voor mij
Als een vette harige vrouw die snurkend baart,
Als een man die in het duister naast haar heimelijk masturbeert,
Denkend aan Amerika.

ARTIKEL 70ter: STRATENPLAN

Als ik naar de plattegrond kijk
van Nicosia en haar voorsteden
merk ik dat de Fuat Pasastraat uitmondt in de Dion- en Jasonstraat,
de Defne Yüksel in de Lambros Porphyrasstraat,
de Yenice Şafak in de Leondios Machariasstraat
vlakbij het Roccabastion.

Op oude kaarten sneed de rivier de stad in tweeën,
maar Savorgnano verlegde haar bedding

zodat de singel met water werd gevuld.
Op zondag spreiden bedienden
uit Sri Lanka er hun doeken uit
en eten samen.
De palmen doen hen denken aan hun land.

ARTIKEL 71: MIGRATIE

klop en er zal voor je worden opengedaan
ach wat ik klop
klepper met de leeuwenkop
bel
hamer
met mijn vuist
gooi eerst kiezels
en dan stenen naar het raam
ach wat
er is toch niemand thuis

ARTIKEL 71bis

Wat kan ik je zeggen Prinses Europa
Dochter van Agenor koning van Fenicië
In het land van je vader
Omgordt de zee nog altijd de ceders
Die naar de berken smachten
De schepen varen nog altijd uit beladen met de verworpenen der aarde
Van ballingschap naar ballingschap hun bundels als lasten
Die nooit worden afgelegd aan de drempels der rijke geruchten
Smokkelaars aan gierenklauwen ontsproten gooien hen voor de meute
Die hun schipbreuk na schipbreuk haar helse tanden toont
De rivieren laten geen vlot te water voor hun dromen
De donkere sneeuw achter de bergen
Lest hun dorst niet in zijn kortstondige klaarte

Moest de onbillijke stier dan zo lichtzinnig zijn je te ontvoeren
En de wolven uit hun hol te lokken?

ARTIKEL 71ter

Ze gaven haar een homp brood te eten –
en aan mijn vingertoppen bleef injera kleven
in slierten met verhalen
over slapeloze nachten in cellen te Safi
duimendraaiend in het donker.

*Je had wat aarde moeten meebrengen, zei ik,
het zou je doen denken
aan koraalroodgetinte wangen. Dit eiland is verdord –
als iedereen wat aarde schonk
zou uit elke asgrauwe herinnering
een nieuwe fabel ontspringen.
Hier, zei ze, zie, en ze spreidde haar hand.
ik zag de angst gegrift in het kille nachtgezicht
van een boot die ergens ploegde op de Middellandse Zee
en de vele woorden van verhalen zonder einde
die zich naar haar verhemelte wrikten,
terwijl haar ogen overliepen van woede en over haar wang
lovertjes
druppelden.*

ARTIKEL 72: BALLINGSCHAP

Het zwaard van El Cid slaat links en rechts
Tegen de hoofden van Moren en christenen, verdient
De kost voor de dochters van de campeador, die nu,
Aan het begin van de 21ste eeuw, neerhurken
Tussen Puerta del Sol en Gran Via
Magere, donkere Elviraatjes

En Sols vangen de christenen en Moren
In het net van hun donkere blikken –
Mannen – aan hun linker- en rechterhand, verdienen
Rillend de kost in het hart
Van de Europese winter: *O vader, o vader,*
Waarom heb je ons alleen gelaten?

ARTIKEL 72bis

Ver weg van huis,
de geuren,
de klanken,
de waanzin,
de lach,
de huidige zorgen
en de vreugden
van mijn geboorteland,
het lied van onze vogels
waarvan ik de namen ried,
het geruis van de rivieren
waarvan ik de namen
in mijn jeugd probeerde te noemen
met ritme en dans,
de vormen
van heuvels en bergen,
hoe ze ons zeiden
dat ze een dansende man waren,
of een pijprokende vrouw,
een gekke vrouw
dansend voor vele geliefden,
de kleuren van de lucht
die zijn vele luimen wisselde
om de stemmen te aanroepen

van donder en bliksem:
al de grillige kleuren
van vlinders en naamloze dingen,
allemaal kennen ze me, altijd

ARTIKEL 72ter

Prinses Europa
Moest mijn vroegtijdig oud geworden
Arme hart
De ondraaglijke afstand overbruggen
Toen het je weer wilde zien tussen de zwaluwen
Waar het Metis streefde
Had het de gitaren en luiten nodig die je weefsel tekenden
Geweven door de duizenden briesjes van weleer
Donau Taag Seine Wolga Guadalquivir Rijn Maas
Om de milde zee te omhelzen
Had het de broederlijke golven nodig de ooievaars die komen en gaan
Vrije vogels die geen kleinering dulden
Om de bossen te troosten wegens de dwaze schemering
Had het al het graan nodig om de klare oogst te delen
Ver van de misthoorns van de wrede grenzen
Heeft de wind uitmuntend zeevaarder ooit de zeilen gekozen?

ARTIKEL 73: GODSDIENSTVRIJHEID

Hier in onze stad
woont onder elke toren
een andere god.
Met groene baard,
met paarse baard
of met een pauwenstaart,
godinnen ook
met negen romige borsten

of voeten dansend als een pingpongbal
of raadselachtig als een priemgetal,
of
een lege doos.

Bij het verlaten van die zevenenzeventig bedehuizen
groeten de gelovigen en niet zo erg gelovigen en ongelovigen elkaar,
zij buigen hoofs en kopen in elkaars winkels voor goed geld
melk of wijn,
zoetekoeken,
zoute krakelingen,
bloedkoralen,
heilige boeken, verboden boeken,
koperen cimbalen,
knoflook en iconen,
rode uien, gele kaarsen, zijden hoeden en
voedzame, gespikkelde bonen,

maar nooit, nooit, nooit,
nooit
zullen zij één woord reppen over
godgeleerdheid.

Hier muss ein jeder nach seiner Façon selig werden.

Naar de zon rijzen de zevenenzeventig torens,
naar de uilen en de kauwen de zevenenzeventig torens,
naar de regenbogen de zevenenzeventig verrukkelijke torens.

ARTIKEL 73bis

Wat koert er daar toch
Tussen steen en steen?
Ik bedacht twintig minaretten
Boven deze kerk

Waarvan de klokken
Een echo zijn van een verre tempel.
Twintig minaretten...
Angst kent geen begin
En verlangen kent geen einde.

Wat nog?
Ik heb meer dan nodig geleefd
Ik ben meer dan nodig gestorven
Er zijn geen goden
Die mijn wanhoop niet versloeg
En die mijn vergiffenis niet in verlegenheid bracht.

ARTIKEL 73ter

Op een dag is alles duidelijk; het bloed gemerkt resuspositief en verzadigd van het beste oxygenium en de windrichtingen zijn absoluut gelijkwaardig, noordoostwaarts breng ik een offer aan mijn machtige voorgangster Torgjerd Holgabrud, zuidoostwaarts wacht olifantengod Ganesha op zijn troon, zuidwestwaarts graast de snuitkever in de heilige hazel, westwaarts groet de gevederde slang Quetzalcoatl mij kameraadschappelijk in deze wereld boven de werelden waar geen ziekte meer zal zijn, geen nood.

ARTIKEL 73quater: HYMNE AAN HET ONGELOOF

Men heeft god en zijn afgezanten geschapen
Die wetten en gordelkoorden hebben gemaakt
Men is tussen twee muren neergeploft
Tussen twee tralies, tussen twee schoften
In een zacht gevang met getinte ruiten
Toch zijn we allemaal zonen van de vrijheid
Zal men uiteindelijk inzien dat we mensen zijn
Ondanks alles veroordeeld om samen te leven

Men heeft god en zijn broertjes geschapen
Men verscheurt elkaar en men is verwaten
Laten we hen al was het slechts één dag vergeten
De vrede zal weer heersen maar nu voor eeuwig

ARTIKEL 74: VEILIGHEID

De ene kat haalde ik van een verlaten bouwterrein. Zijn oog zat dicht, een oor hing los en in zijn pels stonden nog de tanden van de honden. Een week leefde hij onder een kast en sliep niet, telkens wanneer ik op mijn knieën naar hem zocht, vond ik hem ineengedoken, een blik van steen, dat hij nog leefde zag ik aan het zuigen van zijn flanken, bange zuurstofpomp. Later liet hij zich soms aaien, als je heel voorzichtig was dan beet hij niet. Maar op een nacht sprong hij op bed, een klauw hakte in mijn wenkbrauw, bloed liep langs mijn neus mijn mond in, ik dook weg onder een kussen voor de tijger in mijn huis.

Een andere kat vond ik op straat, in een portiek in koude regen. Zij was zo klein dat ze nog vol vertrouwen stak. Ze sliep de eerste nacht al in mijn bed, viel in zo'n diepe slaap dat alle leven uit haar jonge spieren gleed, ik speelde met haar poten, staart, zij werd een poezenpop vol zand. 's Nachts hoorde ze de honden bij de burens niet. Die slaap heet: veiligheid.

Een vriend die doof is zegt: hij heeft de liefste kater van de wereld. Op een nacht springt die op zijn hoofd, zijn buik, bijt kwaadaardig in zijn tenen. Wanneer hij verwilderd opkijkt in het schemerlicht, ziet hij hoe de deurkruk van de slaapkamer naar beneden, volstrekt geluidloos naar beneden gaat.

Zo vertellen ons de katten: over de diepten van de slaap, het wilde vlees van oude angsten.

ARTIKEL 75: HUMANITAIRE HULP

We hebben brood gepakt van ons gemengde bloed
Onder de hemel van ijskoude nachten
Ik heb mijn bloed gegeven
Ik heb mijn krachten gegeven
en mijn jeugd opgeofferd
om hem opnieuw en eindelijk bevrijd te zien dagen

De lente komt terug
met de vogels
En veinst te vergeten
Harteloos ontstaat hij
Wat baat het delen
Ik blijf altijd de vreemdeling

ARTIKEL 76: HET FALEN VAN EUROPA

Gefaald heeft gelukkig Europa:
ijdel, ijl project dat in zijn kern
een kracht was, onbenut, verraden.
Fort Europa, onherbergzame burcht,
die zijn verloren droom niet eens
met anderen wil delen. Maar wie,
uit onbezit bezeten van Europa,
nog een suïcidale poging onderneemt,
zwemt zijn verdrinking tegemoet.
De dood omgordt het continent met water
rekbaar als een kuisheidsgordel.
Europa deelt geen zwemvesten uit.
Ze subsidieert haar koeien modder-
vet en laat de zee betijen.

ARTIKEL 76bis: HET FEEST VAN HET FALEN

Op 7 mei 1945 capituleerde Duitsland, uitgeput, gebroken.

Dat moeten we niet betreuren.

Het Spaanse rijk ging ten onder op 16/7/1898 in de baai van Santiago.

Dat moeten we niet betreuren.

Op 18 mei 1941 geeft de hertog van Aosta zich over aan de Ethiopiërs.

Dat moeten we niet betreuren.

We zouden de exacte datum moeten opzoeken
waarop het Oostenrijks-Hongaarse rijk uiteenviel.

En in elk land de dag van zijn grootste nederlaag
tot nationale feestdag uitroepen.

Want het is niet in de overwinning
maar in de verloren veldslagen
dat we echt leren wie we zijn,
en waar we de verkeerde weg insloegen.

ARTIKEL 77: HET STATUUT VAN DE POËZIE

De dichters zijn dwaallichten: ze verlichten niets, maar wijzen op het bestaan van het licht.

Dichters zijn het hoesten, het stotteren, het prevelen en het zwijgen van de wereld.

Dichters zijn de echo's van morgen.

**DEEL V:
EUROPESE
HYMNE**

De Europese Grondwet in Verzen

Italiaans, Esperanto, Frans, Spaans, Catalaans, Portugees

Grieks, Baskisch, Turks, Arabisch

Hebreeuws, Romani, Hongaars, Lets

Roemeens, Litouws, Sloveens, Albanees, Armeens

Tsjechisch, Slowaaks, Russisch, Pools, Wit-Russisch, Kroatisch, Bulgaars

Servisch, Bosnisch, Macedonisch, Estisch, Engels, Fins

Jiddisch, Zweeds, Nederlands, Deens, Duits, Noors, IJslands, Engels

Bretons, Gaelic, Fries, Occitaans

Urdu, Bambara, Maleisisch, Ewe

Koreaans, Japans, Chinees

Bengali, Lingala, Quechua, Sepedi/Northern Sotho

Quechua, Wolof, Swahili

Japans, Filippijns/Tagalog, Perzisch/Farsi, Xhosa

Papiamento, Zulu, Sesotho/Southern Sotho

Punjabi, Letzeburgs, Amhaars, Maori

Tsjechisch, Slowaaks, Russisch, Oekraïens, Wit-Russisch, Pools, Sorbisch

De Europese hymne krijgt opnieuw een tekst. Beethovens *Ode an die Freude* wordt gezongen met het woord voor brood in een groot aantal Europese talen, zowel officiële als verdrongen. Ook de belangrijkste wereldtalen en enkele minderheidstalen komen aan bod.

Pane, pano, pain, pan, pa, paō
Psomi, ogi, ekmek, khobz
Lehem, xumel, kenyér, maize
Paîne, duona, kruh, büke, hatz

Chléb, chlieb, chleb, chlib, chleb, chleb, hleb, chljab
Hleb, hljeb, leb, leib, loaf, leipä
Broyt, bröd, brood, brød, Brot, brød, brauö, bread
Bara, aran, bôle, pan

Roti, balo, roti, bolo
Pahng, bureddo, mianboa
Roti, lipa, t'anta, senkgwa
T'anta, mbuuru, mikati

Pan, tinapay, nan, isonka
Pan, isinkwa, borotho
Roti, Brout, dabo, parãoa!
Chléb, chlieb, chleb, chlib, chleb, chleb, chlěb

DEEL VI: SLOTBEPALING

Ik was blind als een cryptesteen tot ik op een dag de ware handen in de wereld zag.
Het waren geen handen maar die vorm van samenzijn zonder aan te raken, als
bladeren in het bos.

Nu weet ik dat het enige gezang, het enige wat de oude gezangen waardig is,
de enige poëzie, deze is die haar liefde voor deze wereld uitspreekt, voor die
eenzaamheid die gek maakt en plundert.

Ik echter zwijg, ik wacht tot mijn leed en mijn hoop zijn zoals wat op straat loopt,
tot ik mezelf kan zijn in het lichaam van alle menselijke wezens
tot ik met gesloten ogen het leed kan zien dat ik al met open ogen zie.

Verantwoording

De dichters en hun vertalers kunnen per artikel geïdentificeerd worden. Voor de artikels met meer dan één auteur en de preambule worden bij elke naam de eerste drie woorden van de bewuste bijdrage geleverd.

PREAMBULE

[Niets]

Zeg niet Europa (Leszek Szaruga. Pools, vert. Peter Vermeersch)

Ik zit in (Gerrit Komrij)

Europa dat flakkert (Geert van Istendael)

Ik zie wol (Antonio Gamoneda. Spaans, vert. Bart Vonck)

[Begin]

Trompet in tunnel (Easterine Kire Iralu. Engels, vert. Katelijne De Vuyst)

Wij, kermt het (David Van Reybrouck)

We weten niets (Leszek Szaruga. Pools, vert. Peter Vermeersch)

Op dit ogenblik (Jüri Talvet. Ests, vert. Frans van Nes)

Wij die hier (Geert van Istendael)

[Wij]

Wij allen samen (Geert van Istendael)

[Ochtenden]

Wij willen geen (Xavier Queipo. Galicisch, vert. Bart Vonck)

Ontwaken. Ontwaken (Xavier Queipo. Galicisch, vert. Bart Vonck)

Laat het altijd (Fabio Scotto. Italiaans, vert. David Van Reybrouck)

Voel het ritme (Kader Sevinç. Turks, vert. Katelijne De Vuyst en David Van Reybrouck)

[Stemmen]

Laten we onze (Manza. Frans, vert. Bart Vonck)

Laten we zwarte (Xavier Queipo. Galicisch, vert. Bart Vonck)

Zwart als de (Geert van Istendael)

Opdat de schade (Haris Vlavianos. Grieks, vert. Katelijne De Vuyst)

DE GRONDWET

1. De Unie (Xavier Queipo. Galicisch, vert. Bart Vonck)
2. Manza (Frans, vert. Bart Vonck)
3. Xavier Queipo (Galicisch, vert. Bart Vonck)
4. *Geen grenzen, geen* (Manza. Frans, vert. Bart Vonck)
Niet de blatende (Abdellatif Laâbi. Frans, vert. Bart Vonck)
Het zijn de (Geert van Istendael)
Geen douaniers in (Jean-Pierre Verheggen. Frans, vert. Bart Vonck)
5. Xavier Queipo (Galicisch, vert. Bart Vonck)
6. Péter Kántor (Hongaars, vert. Mari Alföldy)

DEEL I: BEGINSELEN

7. Europa (Ekaterina Karabasheva. Bulgaars, vert. Katelijne De Vuyst)
8. Geschiedenis (Laurence Vielle. Frans, vert. Bart Vonck)
 8bis Haris Vlavianos (Grieks, vert. Katelijne De Vuyst)
 8ter Xavier Queipo (Galicisch, vert. Bart Vonck)
9. De Unie (Xavier Queipo. Galicisch, vert. Bart Vonck)
10. Waarheid (Péter Kántor. Hongaars, vert. Mari Alföldy)
 10bis Haris Vlavianos (Grieks, vert. Katelijne De Vuyst)
11. Vrijheid (Peter Vermeersch)
 11bis Eenzaamheid (Kateřina Rudčenková. Tsjechisch, vert. Eric Metz)
12. Voortdurende onvolledigheid (Eugenijus Ališanka. Litouws, vert. Jo Govaerts)
 12bis Francis Dannemark (Frans, vert. Katelijne De Vuyst)
13. De rechtstaat (Manza. Frans, vert. Bart Vonck)
 13bis Xavier Queipo (Galicisch, vert. Bart Vonck)
14. De leden (Xavier Queipo. Galicisch, vert. Bart Vonck)
15. Het bestuur (Geert van Istendael)
16. Macht (Narcís Comadira. Catalaans, vert. Bob de Nijs)
17. De status van geweld (José Ovejero. Spaans, vert. Bart Vonck)
18. Respect voor minderheden (Louise Rosengreen. Deens, vert. C.Z.)

DEEL II: GRONDRECHTEN

19. Over het wezen van de rechten (Liāna Langa. Lets, vert. Katelijne De Vuyst)
20. Het recht om tussenin te zijn (Patrick McGuinness. Engels, vert. Katelijne De Vuyst)
21. Recht op burgerschap (Theo Dorgan. Engels, vert. Katelijne De Vuyst)
22. Recht op herinnering (Narcís Comadira. Catalaans, vert. Bob de Nijs)
23. Recht op werk (Agda Bavi Pain. Slovaaks, vert. Eric Metz)
24. Recht op luiheid (José Ovejero. Spaans, vert. Bart Vonck)
 - 24bis Recht op appelbomen (Geert van Istendael)
25. Recht op huisvesting (Geert van Istendael)
 - 25bis Niki Marangou (Grieks, vert. Katelijne De Vuyst)
 - 25ter Easterine Kire Iralu (Engels, vert. Katelijne De Vuyst)
 - 25quater Louise Rosengreen (Engels, vert. Katelijne De Vuyst)
26. Recht op het gebruik van verlaten eigendom (Saila Susiluoto. Fins, vert. Heimo Pihlajamaa)
27. Recht op stappen (Laurence Vielle. Frans, vert. Bart Vonck)
 - 27bis Het recht om te rennen (Louise Rosengreen. Deens, vert. C.Z.)
 - 27ter Hymne aan de kerkwegel (Geert van Istendael)
28. Het recht van de grond om af te slijten (Aleš Šteger. Sloveens, vert. Robert Stallaerts)
29. Recht op traagheid (Xavier Queipo. Galicisch, vert. Bart Vonck)
 - 29bis Hymne aan de sneeuwvlok (Geert van Istendael)
30. Het recht op stilte
31. Het recht op taal
 - Hoor je het* (Hedina Tahirović Sijerčić. Romani, vert. Peter Vermeersch)
 - Ik nam de* (Saila Susiluoto. Fins, vert. Heimo Pihlajamaa)
 - Proef alle talen* (Geert van Istendael)
 - Er bestaan geen* (Aleš Šteger. Sloveens, vert. Robert Stallaerts)
 - Verkiezen wij, dichters* (Jean-Pierre Verheggen. Frans, vert. Bart Vonck)
 - Het recht om* (Jean-Pierre Verheggen. Frans, vert. Bart Vonck)
32. Recht op vertaling (Carles Torner. Catalaans, vert. Bob de Nijs)
33. Recht op verbanning in de kunst (Aleš Šteger. Sloveens, vert. Robert Stallaerts)
34. Recht op excentriek gedrag en ideeën (Franzobel. Duits, vert. Ton Naaijken)
 - 34bis Péter Kántor (Hongaars, vert. Mari Alföldy)
35. Recht op domheid (Eugenijus Ališanka. Litouws, vert. Jo Govaerts)
36. Recht op ondoorgrondelijkheid (Petr Borkovec. Tsjechisch, vert. Eric Metz)
 - 36bis Ulf Stolterfoht (Duits, vert. Ton Naaijken)
37. Recht op complexiteit en langzaam diep inzicht (Xavier Queipo. Galicisch, vert. Bart Vonck)
38. Recht op sprookjes (Clare Azzopardi. Maltees, vert. Katelijne De Vuyst)

-
39. Recht op kwaadheid (Manza. Frans, vert. Xavier Roelens)
 40. Recht om af te haken (Michal Habaj. Slovaaks, vert. Eric Metz)
 41. Recht op welzijn (Kateřina Rudčenková. Tsjechisch, vert. Eric Metz)
 42. Recht op eten (Saila Susiluoto. Fins, vert. Heimo Pihlajamaa)
 43. Het recht op vraatzucht, op corpulentie (Jean-Pierre Verheggen. Frans, vert. Bart Vonck)
43bis Grondrechten van de aardappel (Louise Rosengreen. Deens, vert. C.Z.)
 44. Recht op schijnhuwelijken (Mircea Dinescu. Roemeens, vert. Ana Maria Dobre en Peter Vermeersch)
 45. Rechten van zeer lastige kinderen (Fabio Scotto. Italiaans, vert. Frans Denissen)
 46. Rechten van zeer oude dames (Laurence Vielle. Frans, vert. Bart Vonck)
 47. Recht op vergankelijkheid (Liāna Langa. Lets, vert. Katelijne De Vuyst)
 48. Het recht op dromen (Easterine Kire Iralu. Engels, vert. Katelijne De Vuyst)

DEEL III: VERKLARINGEN

VERKLARINGEN BETREFFENDE MUSEA

49. Zeg niet Europa (Leszek Szaruga. Pools, vert. Peter Vermeersch)
50. De verdoemden en de pelgrimvaders (Paulo Teixeira. Portugees, vert. Arie Pos)
50bis Gastarbeiders (Artur Punte. Russisch, vert. Peter Vermeersch)
51. Het verdriet van Europa (Gerrit Komrij)
52. Europa's troost (Gerrit Komrij)
53. Schilderij (Kamran Mir Hazar. Perzisch, vert. Koushyar Parsi)
54. CV (Hedina Tahirović Sijerčić. Romani, vert. Peter Vermeersch)
55. Overgangstijd (Leszek Szaruga. Pools, vert. Peter Vermeersch)

VERKLARINGEN BETREFFENDE LANDSCHAPPEN

56. Antonio Gamoneda (Spaans, vert. Bart Vonck)
57. Onder kiekendieven (Tsjëbbe Hettinga. Fries, vert. David Van Reybrouck)
58. Antonio Gamoneda (Spaans, vert. Bart Vonck)

DEEL IV: BELEID EN WERKING

59. Democratie (Jean Portante. Frans, vert. Bart Vonck)
60. Vertegenwoordiging (Eva Runefelt. Zweeds, vert. Lisette Keustermans)
60bis Xavier Queipo (Galicisch, vert. Bart Vonck)
61. Besluitvormingssoufflet (Peter Vermeersch)
62. De vrije markt (David Van Reybrouck en Peter Vermeersch)

De Europese Grondwet in Verzen

- 62bis Chenjerai Hove (Engels, vert. Katelijne De Vuyst)
- 63. De munt (Seamus Heaney. Engels, vert. Peter Boreas)
 - 63bis Geert van Istendael
 - 63ter Jacques Darras (Frans, vert. Katelijne De Vuyst)
- 64. Vrij verkeer van ideeën (Xavier Queipo. Galicisch, vert. Bart Vonck)
- 65. Vrij verkeer van personen (Eva Cox)
- 66. Transport (Eva Cox)
 - 66bis Louise Rosengreen (Deens, vert. C.Z.)
- 67. Landbouw en visserij (Xavier Queipo. Galicisch, vert. Bart Vonck)
- 68. Milieubeleid (Antonio Gamoneda. Spaans, vert. Bart Vonck)
- 69. Stedenbeleid (Peter Vermeersch)
 - 69bis David Van Reybrouck
- 70. Uitbreiding (Saila Susiluoto. Fins, vert. Heimo Pihlajamaa)
 - 70bis Geostrategische hymne aan Europa (Aleš Šteger. Sloveens, vert. Robert Stallaerts)
 - 70ter Stratenplan (Niki Marangou. Grieks, vert. Katelijne De Vuyst)
- 71. Migratie (Eugenijus Ališanka. Litouws, vert. Jo Govaerts)
 - 71bis Tahar Bekri (Arabisch, vert. Katelijne De Vuyst)
 - 71ter Clare Azzopardi (Maltees, vert. Katelijne De Vuyst)
- 72. Ballingschap (Jüri Talvet. Ests, vert. Frans van Nes)
 - 72bis Chenjerai Hove (Engels, vert. Katelijne De Vuyst)
 - 72ter Tahar Bekri (Arabisch, vert. Katelijne De Vuyst)
- 73. Godsdienstvrijheid (Geert van Istendael)
 - 73bis Faraj Bayrakdar (Arabisch, vert. Frank Olbrechts)
 - 73ter Torild Wardenær (Noors, vert. Lisette Keustermans)
 - 73quater Hymne aan het ongeloof (Salem Zenia. Amazigh, vert. Katelijne De Vuyst)
- 74. Veiligheid (Eva Cox)
- 75. Humanitaire hulp (Salem Zenia. Amazigh, vert. Katelijne De Vuyst)
- 76. Het falen van Europa (Bart Vonck)
 - 76bis Het feest van het falen (José Ovejero. Spaans, vert. Bart Vonck)
- 77. Het statuut van de poëzie
 - De dichters zijn* (Francis Dannemark. Frans, vert. Katelijne De Vuyst)
 - Dichters zijn het* (Franzobel. Duits, vert. Ton Naaijken)
 - Dichters zijn de* (Péter Kántor. Hongaars, vert. David Van Reybrouck)

DEEL V: EUROPESE HYMNE (David Van Reybrouck)

DEEL VI: SLOTBEPALING (Antonio Gamoneda. Spaans, vert. Bart Vonck)

Auteurs

EUGENIJUS ALIŠANKA werd geboren in Siberië waarheen zijn ouders waren verbannen, maar gelooft niet dat dat impact had op zijn poëzie. Hij schrijft in het Litouws.

CLARE AZZOPARDI uit Malta werd geboren in een partytown aan zee. Deze jonge dichteres schrijft zowel in het Maltees als het Engels en is zeer actief in de literaire wereld.

FARAJ BAYRAKDAR is een Syrische dichter en journalist. Hij bracht vijftien jaar in de gevangenis door. De isolatiecel en martelingen bleven hem niet bespaard. De Syrische autoriteiten verleenden hem amnestie in 2000. Hij woont nu in Stockholm, Zweden.

TAHAR BEKRI werd geboren in Tunesië maar leeft al meer dan dertig jaar in Parijs. Hij is een dichter van de ballingschap en schrijft zowel in het Frans als het Arabisch.

PETR BORKOVEC leeft in Tsjechië. Hij is dichter en vertaalde Russische, Hongaarse en Koreaanse poëzie. “The linguistic feats of great translators”, zei hij ooit, “can compete with the achievements of original literature.”

EVA COX begon in 1999 gedichten te schrijven en voor te dragen. Ze won de eerste Vlaamse Poetry Slam in 2001. Haar werk werd vertaald naar het Engels, Turks, Russisch en Arabisch.

FRANCIS DANNEMARK is een Franstalig dichter uit België. Hij werd geboren aan de Franse grens. Ooit werkte hij als nachtwaker, maar de literatuur lag hem meer.

JACQUES DARRAS werd geboren in Noord-Frankrijk. Hij vertaalde Walt Whitman, Ezra Pound en Malcolm Lowry en is erg actief als essayist, redacteur en, uiteraard, dichter.

MIRCEA DINESCU uit Roemenië was actief betrokken in de strijd tegen het Ceaușescu-regime. Hij was het die in 1989 in een beroemde persconferentie de val van de dictator bekendmaakte. En toch bleef er veel plaats voor humor in zijn werk.

THEO DORGAN is een toonaangevende figuur in de Ierse literatuur. Hij is redacteur, dichter, schrijver, vertaler, scenarioschrijver en zeiler. Zijn werk werd naar het Spaans en Italiaans vertaald.

FRANZOBEL is het pseudoniem van de Oostenrijkse schrijver Stefan Griebl. Hij leeft in Wenen waar hij romans, scenario's, politieke essays en poëzie schrijft. In het verleden was hij ook actief als toneelspeler en visuele kunstenaar.

ANTONIO GAMONEDA is een gerenommeerde Spaanse dichter die met zijn zeer beeldende poëzie reeds talrijke prijzen won, waaronder de belangrijke Cervantesprijs in 2006. Hij wordt gezien als een van de grootste Spaanse dichters van onze tijd.

MICHAL HABAJ schrijft in het Slovaaks. Zijn werk is reeds in meerdere talen vertaald, en werd meermaals onderscheiden. Hij is actief als dichter, prozaschrijver en onderzoeker aan de universiteit van Bratislava.

SEAMUS HEANEY komt uit Noord-Ierland en dicht in het Engels. In 1995 won hij de Nobelprijs voor Literatuur.

TSJÈBBE HETTINGA is de grootste dichter uit Friesland (Nederland). Hij is nagenoeg blind, maar zijn poëzie is buitengewoon visueel. Zijn gedichten kent hij uit het hoofd.

CHENJERAI HOVE uit Zimbabwe schrijft gedichten, romans en essays, zowel in het Engels als in het Shona, de taal van zijn vader. Zijn kritiek op de Mugabe dwong hem tot ballingschap. Sindsdien woont hij in Noorwegen.

EASTERINE KIRE IRALU werd geboren in Nagaland, India. In 2005 dwong de situatie in haar geboortestreek haar in ballingschap te gaan. Ze houdt van verhalen vertellen en neemt vaak

De Europese Grondwet in Verzen

muziek op in haar presentaties. Momenteel leeft ze in Noorwegen.

PÉTER KÁNTOR komt uit Hongarije. Hij studeerde Hongaarse, Russische en Engelse literatuur, en was actief als redacteur van het literair tijdschrift *Kortárs*. Hij publiceert, vertaalt, en werd vertaald naar het Engels en het Russisch.

EKATERINA KARABASHEVA is een jonge en gedreven dichteres uit Sofia, Bulgarije. Ze studeert in het Duitse Trier. Haar gedichten verschenen reeds in enkele buitenlandse tijdschriften.

GERRIT KOMRIJ is de *godfather* van de Nederlandse poëzie. Naast zes eeuwen Nederlandse poëzie, bloemleesde hij ook nog eens de Afrikaanse dichtkunst en de Nederlandse kindervoëzie. Hij woont al jaren in Portugal.

ABDELLATIF LAÂBI werd geboren in Marokko. Zijn politiek engagement leverde hem een gevangenisstraf van 9 jaar op, gevolgd door ballingschap in Frankrijk. Hij woont nu in Parijs en schrijft in het Frans.

LIĀNA LANGA uit Letland ging na haar studies aan de slag als kunstrestaurateur en leerkracht. Ze publiceerde twee dichtbundels, maakte een documentaire, studeerde filosofie en Amerikaanse literatuur in de VS en won verschillende prijzen.

MANZA is een van de Brusselse stadsdichters. Zijn ouders kwamen uit Marokko, hij werd geboren in België. Zijn poëzie komt voort uit zijn werk als rapper en slammer.

NIKI MARANGO is een Cypriotische dichteres, dramaturge, kunstschilderes en directrice van een boekhandel in haar woonplaats Nicosia. Ze werd tweemaal bekroond met de staatsprijs voor poëzie en tweemaal met die voor proza.

PATRICK MCGUINNESS is een Britse dichter uit Wales. Hij werd geboren in Tunesië, woont in Wales en doceert Frans aan de Universiteit van Oxford.

KAMRAN MIR HAZARs leven begon in de bergen van Afghanistan, maar toen hij zes maanden oud was immigreerde zijn familie naar Iran. Daar werkte hij voor verschillende kranten en

tijdschriften. Al heel zijn leven kampt hij met de strenge censuur van het regime.

JOSÉ OVEJERO komt uit Spanje, woonde lang in Duitsland en pendelt tegenwoordig tussen zijn geboortestad Madrid en Brussel. Onvermoeibaar schrijft hij romans, poëzie, reisboeken en werkt voor verschillende tijdschriften en dagbladen.

AGDA BAVI PAIN is een controversiële Slovaaks-Turkse schrijver en zanger van de verboden band *Liter Gena*. Hij schrijft ook voor film, theater en grote televisieshows.

JEAN PORTANTE uit Luxemburg is dichter, vertaler, redacteur, journalist, scenario- en romanschrijver. Hij is lid van *l'Académie européenne de Poésie* en woont in Parijs.

ARTUR PUNTE werd geboren in Letland en studeerde in Rusland. Hij vertaalt, schrijft gedichten in het Russisch en Lets en organiseerde verscheidene multimediale poëzieprojecten.

XAVIER QUEIPO komt uit Spanje en schrijft in het Galicisch. Hij is mariene bioloog, voer jaren op de oceaan maar werkt nu voor de Europese Commissie in Brussel. Lid van het Brussels Dichterscollectief, tevens Joyce-vertaler.

LOUISE ROSENGREEN is een jonge Deense schrijfster en dichteres. Ze studeerde Deense taal- en letterkunde aan de universiteit van Roskilde en later kungteschiedenis in Berlijn. Momenteel studeert ze aan de schrijversschool van de universiteit van Lund.

KATEŘINA RUDČENKOVÁ, geboren en getogen in Praag, publiceert al tien jaar gedichten in Tsjechische dagbladen en literaire magazines. Naast dichteres is ze ook medewerker aan de cultuursite *Dobrá adresa*.

EVA RUNEFELT uit Zweden vertelt in haar werk over haar ervaringen als bejaardenhulp en de confrontatie met ziekte en dood. Sinds enkele jaren werkt zij samen met kunstenaars uit verschillende disciplines. Ze is ook als kunstcriticus aan de slag.

FABIO SCOTTO uit Italië doceert Franse literatuur in Milaan. Hij is dichter, vertaler en essayist.

Zijn gedichten zijn naar verschillende talen vertaald.

KADER SEVINÇ komt uit Turkije maar woont in Brussel. *Ze* staat aan het hoofd van de Europese delegatie van de Turkse socialistische partij. En *ze* dicht.

ALES ŠTEGER werd geboren in Slovenië. Hij publiceerde enkele dichtbundels, het non-fictie boek *Berlin*, een bundel essays en een roman. Hij woont nu in Ljubljana waar hij werkt als redacteur.

ULF STOLTERFOHT is een Duitse dichter en vertaler uit Berlijn. Zijn eclectische stijl put zowel uit de literaire canon als uit slang, newspeak en jongerentaal.

SAILA SUSILUOTO is een prozadichteres uit Finland. Haar eerste dichtbundel won de Kalevi Jäntti Prize voor jonge schrijvers in 2001.

LESZEK SZARUGA stamt uit een schrijversfamilie in Polen. Voor de val van het communisme publiceerde hij zijn poëzie in het onofficiële circuit en maakte hij reportages voor Radio Free Europe, de BBC en Die Welle. Vandaag doceert hij aan de Universiteit van Warschau.

HEDINA TAHIROVIĆ SIJERČIĆ werkte in de jaren '80 als journaliste voor de Bosnische televisie en radio in Sarajevo. Later week *ze* uit naar Canada en Duitsland. *Ze* is vertaalster en schrijft kinderboeken in het Romani.

JÜRI TALVET woont in Estland waar hij al jaren aan de universiteit van Tartu doceert. Hij schrijft, vertaalt en als literair onderzoeker publiceert hij essays en artikels over letterkunde en cultuur.

PAULO TEIXEIRA is een Portugese dichter geboren in Mozambique. Zijn werk wordt gekenmerkt door een niet aflatende melancholie en een opmerkelijk bewustzijn van het verstrijken van de tijd.

GEEERT VAN ISTENDAEL is de doyen van de Nederlandstalige literatuur in Brussel. Zijn rijke oeuvre omvat non-fictie, poëzie, essays, verhalen

en vertalingen. Hij vertaalde Goethe, Heine en Brecht.

DAVID VAN REYBROUCK is een Nederlandstalig auteur te Brussel. Twee jaar geleden, tijdens een lunch in bistro l'Achepot, dacht hij 'Waarom schrijven we eens geen Europese Grondwet in Verzen?'

JEAN-PIERRE VERHEGGEN is een Franstalige dichter uit België. In de jaren zestig werkte hij mee aan het bekende avantgarde-magazine TXT. Zijn poëzie wil vooral de conventies van de "Poëzie" pasticheren.

PETER VERMEERSCH is een politiek wetenschapper en slavist uit Brussel. Hij publiceerde gedichten onder meer in *Het Liegend Konijn* en blogt op brievenuitbosvoorde.com.

LAURENCE VIELLE woont in Brussel. *Ze* is een Franstalige dichteres, actrice, en een onverdroten wandelaarster. *Ze* behoort tot het Brussels Dichterscollectief.

HARIS VLAVIANOS werd geboren in Rome, maar groeide op in Athene. Door een *lucky day* bij het pokeren kon hij zich een jaar lang terugtrekken op een Grieks eiland om te dichten. Nadien bleef hij dichten en vertaalde hij onder meer Zbigniew Herbert, Fernando Pessoa en John Ashbery.

BART VONCK woont en werkt in Brussel. Hij vertaalde César Vallejo, Federico García Lorca, Pablo Neruda, Antonio Gamoneda en José Saramago naar het Nederlands en publiceerde zelf verscheidene dichtbundels.

TORILD WARDENÆR is een Noorse dichteres uit Stavanger. *Ze* studeerde literatuurwetenschap en experimenteert volop met het genre van de prozagedichten. Daarnaast vertaalde *ze* Britse en Amerikaanse poëzie.

SALEM ZENIA werd geboren in Algerije. Hij schrijft poëzie en proza in het Amazigh, de Kabyllische Berbertaal. Ook hij werd zijn hele leven lang geconfronteerd met censuur. Vandaag leeft hij als vluchteling in Barcelona.

Redactie David Van Reybrouck en Peter Vermeersch
Coördinatie Paul Buekenhout, Nathalie Goethals, Anne Janssen en Gunther De Wit
Beeld cover Koenraad Tinel, *Ontvoering van Europa*, 2008 | staal
Omslagfoto Joke Floreal, Leysbroek vzw
Ontwerp omslag & binnenwerk SignéLazer, Brussel
Zetwerk Karakters, Gent
Druk Profeeling, Beringen

ISBN 978 94 6001 027 9

D/2009/11.676/29

NUR 306

Alles teksten © Passa Porta, Uitgeverij Vrijdag en de auteurs

Dit is nummer 1 in de reeks Cahiers van Passa Porta.

Een uitgave van Vrijdag (Antwerpen) en Passa Porta (Brussel)

Met de steun van Vlaams minister van Cultuur, Jeugd, Sport en Brussel,
het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Europese Unie.

Met steun van de
Vlaamse overheid

In het kader van het Europese project **Shahrazad – Stories for life**

De Europese Grondwet in Verzen is een project van het Brussels Dichterscollectief. De leden van dit collectief zijn Geert van Istendael, Manza, Laurence Vielle en Xavier Queipo. David Van Reybrouck en Peter Vermeersch zijn de initiatiefnemers van het collectief. Het Brussels Dichterscollectief wordt actief ondersteund door Passa Porta.